

EESTI MAAÜLIKOOL
Majandus- ja sotsiaalinstituut

Terje Neltsas

**LUUNJA VALLA EELARVETE ANALÜÜS AASTATEL
2013-2017 JA FINANTSILISE JÄTKUSUUTLIKKUSE
HINDAMINE**

**THE BUDGET ANALYSIS IN THE MUNICIPALITY OF
LUUNJA IN YEARS 2013-2017 AND ASSESSMENT OF
FINANCIAL SUSTAINABILITY**

Bakalaureusetöö
Maamajandusliku ettevõtluse ja finantsjuhtimise õppekava

Juhendaja: lektor Kaire Vahejõe, *MSc*

Tartu 2018

Eesti Maaülikool		Bakalaureusetöö lühikokkuvõte	
Kreutzwaldi 1, Tartu 51014			
Autor: Terje Neltsas		Õppekava: Maamajanduslik ettevõtlus ja finantsjuhtimine	
Pealkiri: Luunja valla eelarvete analüüs aastatel 2013-2017 ja finantsilise jätkusuutlikkuse hindamine			
Lehekülgi: 68	Jooniseid: 23	Tabeleid: 6	Lisasid: 2
Osakond: Majandus- ja sotsiaalinstituut			
ETIS-e teadusvaldkond ja CERC S-i kood: Raamatupidamine (S192)			
Juhendaja: Kaire Vahejõe, <i>MSc</i>			
Kaitsmiskoht ja -aasta: Tartu 2018			
<p>Haldusreformi kohaselt pidi Luunja vald sundliituma Tartu linnaga, kuna sealsete elanike piirmäär jäi alla 5000 elaniku. Kohalike elanike ja vallaesindajate eestvedamisel õnnestus Luunja vallal tõestada, et vald tuleb toime iseseisvalt ja sundliitmine ei annaks positiivset tulemust.</p> <p>Bakalaureusetöö eesmärk on analüüsida Luunja valla eelarveid aastatel 2013-2017, selgitada välja kohaliku omavalitsuse finantsilise jätkusuutlikkuse hindamise võimalused ning anda hinnang Luunja valla finantsilisele jätkusuutlikkusele.</p> <p>Finantsilise jätkusuutlikkuse hindamiseks on erinevaid metoodikaid. Valla või linna finantsseisundit saab hinnata omavalitsuste võrdlevanalüüsi tulu-kulunäitajate alusel. Finantsvõimekuse radari abil on võimalik kirjeldada kohaliku omavalitsuse finantsseisundit ning selle jätkusuutlikkust. Kohaliku omavalitsuse tegevuse tulemuslikkuse mõõtmiseks võib kasutada eelarve,- majandus- ja finantsteavet ressursside kasutuse kohta ning finantsindekseid.</p> <p>Luunja valla eelarvete analüüsi teostati viimase viie aasta kohta (2013-2017) võrdlevanalüüsi meetodil. Finantsvõimekuse radari abil analüüsiti Luunja valla finantsseisundit, et anda hinnang Luunja valla finantsilisele jätkusuutlikkusele.</p> <p>2013-2016.a finantsvõimekuse radarite andmetel olid Luunja valla finantsilise jätkusuutlik-</p>			

kuse näitajate hulgas küll mõned ohutegurid, kuid 2016.aasta seisuga on need ohutegurid taandunud. Finantsilise jätkusuutlikkuse ja iseseisvuse näitajad jäid kõik lubatud piiridesse, mis tähendab, et Luunja vald suudab pakkuda kvaliteetseid avalikke teenuseid nii praegu kui ka tulevikus ning tuleb iseseisvalt toime ja ei sõltu ainult välistest rahastamisallikatest.

Luunja valla eelarvete põhitegevuse tulem oli 2013-2017.aastatel positiivne ning on kasvanud viimase kahe aasta jooksul. Seega Luunja vald suudab oma põhitegevuse kulud katta tuludega ning mida suurem on põhitegevuse tulem, seda suurem on omavalitsuse finantseerimise võime.

Märksõnad: kohalik omavalitsus, eelarve, finantsilise jätkusuutlikkuse näitajad, finantsvõimekuse radar

Estonian University of Life Sciences Kreutzwaldi 1, Tartu 51014		Abstract of Bachelor's Education Thesis	
Author: Terje Neltsas		Curriculum: Rural Entrepreneurship and Financial Management	
Title: The budget analysis in the municipality of Luunja in years 2013-2017 and assessment of financial sustainability			
Pages: 68	Figures: 23	Tables: 6	Appendixes: 2
Department / Chair: Institute of Economics and Social Sciences Field of research and (CERC S) code: Accounting (S192) Supervisor: Kaire Vahejõe, <i>MSc</i> Place and date: Tartu 2018			
<p>According to the administrative reform the Luunja municipality was forced to join the city of Tartu, because the population limit in this area was less than 5000. The Luunja municipality proved that the municipality will be operating independently and compulsory affiliation would not produce a positive result.</p> <p>The aim of the bachelor thesis was to analyze Luunja rural municipality budgets for 2013-2017, to identify opportunities for assessing the financial sustainability of local governments and to assess the financial sustainability of Luunja rural municipality.</p> <p>Different methodologies are used to assess financial sustainability. The financial status of a rural municipality or city can be assessed on the basis of income and expenditure indicators. Using financial capability radar it is possible to describe the financial status of a local government and its sustainability. The budget, economic and financial information on the use of resources and financial indices may be used to measure the performance of a local government.</p> <p>The analysis of the budgets of Luunja rural municipality was carried out over the last five years (2013-2017) using the comparative analysis method. The financial capability radar was used to analyze the financial situation of Luunja rural municipality to assest financial</p>			

sustainability.

According to the data from 2013-2016 there were some risk factors among the financial sustainability indicators of Luunja rural municipality, but by 2016 these risk factors have decreased. The indicators of financial sustainability and independence remained within the allowed limits, which means that Luunja Municipality is able to provide high-quality public services both now and in the future, that it will be independent and will not depend on only external sources of funding.

The main activity of Luunja rural municipality budgets was positive in 2013-2017 and has increased over the past two years. So Luunja municipality incomes will be able to cover the costs of its own core activities. The higher is the result of the main activity, the greater is the ability to finance the rural municipality.

Keywords: Municipality, budget, indicators of financial sustainability, financial capability radar

SISUKORD

SISSEJUHATUS	7
1. KOHALIKU OMAVALITSUSE EELARVE JA FINANTSILINE	
JÄTKUSUUTLIKKUS.....	9
1.1. Kohaliku omavalitsuse eelarve ja selle koostamise eesmärgid	9
1.2. Kohaliku omavalitsuse eelarvestrateegia ja seos arengukavaga.....	10
1.3. Kohaliku omavalitsuse rahastussüsteem.....	12
1.4. Kohaliku omavalitsuse finantsiline jätkusuutlikkus	13
1.5. Kohaliku omavalitsuse finantsilise jätkusuutlikkuse mõõtmise võimalused ja läbiviidud uurimused.....	15
2. LUUNJA VALLAVALITSUSE EELARVE JA JÄTKUSUUTLIKKUSE ANALÜÜS	19
2.1. Luunja valla lühituvustus.....	19
2.2. Luunja valla eelarve finantsseisu analüüs aastatel 2013-2017	23
2.2.1. Luunja valla eelarvete analüüsi meetodika	23
2.2.2. Luunja valla eelarve põhitegevuse tulud ja kulud 2013-2017.a.....	24
2.2.3. Luunja valla saadud toetused aastatel 2013-2017.a	26
2.2.4. Luunja valla eelarve kulude jaotus tegevusalade lõikes 2013-2017.a	27
2.2.5. Luunja valla eelarves kajastuvad investeeringud, finantseerimistegevus ja likviidsete varade muutus aastatel 2013-2017	34
2.2.6. Luunja valla eelarvete analüüsi kokkuvõte	38
2.3. Luunja valla finantsilise jätkusuutlikkuse analüüs	39
2.3.1. Luunja valla 2013-2016.a finantsvõimekuse näitajad.....	39
2.3.2. Kokkuvõte Luunja valla 2013-2016.a finantsilise jätkusuutlikkuse näitajatest.	46
KOKKUVÕTE	48
KASUTATUD KIRJANDUS	51
LISAD	54
Lisa 1. Luunja valla eelarved ja eelarvete täitmine 2013-2017.a.....	55
Lisa 2. Finantsvõimekuse radari juhend ja kriteeriumid.....	65
Lihtlitsents.....	68

SISSEJUHATUS

Jätkusuutlikkuse edendamisel ja selle tagamisel on majanduses ning muudes eluvaldkondades tähtis osa. Kogu ühiskonna ja iga piirkonna suurim arengueesmärk on heaolu tõus ja arenguvõimaluste tagamine. Haldusterritoriaalne korraldus ja kohalike omavalitsuste jätkusuutlikkus on olnud aktuaalsed teemad juba aastaid. Haldusreformi seaduse kohaselt on eesmärgiks moodustada sellised omavalitsused, mis suudavad pakkuda inimestele paremaid avalikke teenuseid, samas tagada erinevate piirkondade konkurentsivõime kasv ning täita iseseisvalt neile seadusega pandud ülesandeid. Laiemalt on haldusreform suunatud Eesti piirkondliku arengu ühtlustamisele, selleks et ära hoida ääremaastumise süvenemist.

Riigi areng on seda jätkusuutlikum, mida tasakaalustatum on selle regionaalne areng. Haldusreformi kohaselt oli ka Luunja vald ohustatud sundliitumisega, kuid vallal õnnestus tõestada, et Luunja vald on tulnud senini edukalt toime iseseisva üksusena ja sundliitmine ei annaks positiivset tulemust. Selleks, et hinnata kohaliku omavalitsuse toimetulekut, on üheks võimaluseks analüüsida kohaliku omavalitsuse eelarvet ning selle finantsilist jätkusuutlikkust.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on analüüsida Luunja valla eelarveid aastatel 2013-2017, selgitada välja kohaliku omavalitsuse finantsilise jätkusuutlikkuse hindamise võimalused ning anda hinnang Luunja valla finantsilisele jätkusuutlikkusele.

Töö eesmärgi saavutamiseks püstitati järgnevad uurimisülesanded:

- 1) kohaliku omavalitsuse eelarve ja eelarvestrateegia koostamise põhimõtete selgitamine ning nende seos kohaliku omavalitsuse arengukavaga;
- 2) selgitada kohaliku omavalitsuse finantsilise jätkusuutlikkuse olemust ja seda mõjutavaid tegureid ning uurida kohaliku omavalitsuse finantsilise jätkusuutlikkuse hindamise võimalusi;
- 3) analüüsida Luunja valla eelarvete finantsseisu aastatel 2013-2017;
- 4) anda hinnang Luunja valla finantsilisele jätkusuutlikkusele.

Käesoleva töö teoreetilises osas käsitletakse kohaliku omavalitsuse eelarvet ja eelarve kujunemise strateegiat ning kohalike omavalitsuste finantseerimise allikaid. Töös mõtestatakse

lahti jätkusuutlikkuse ja finantsilise jätkusuutlikkuse olemus ning seda mõjutavad tegurid. Tuginedes erinevate autorite läbiviidud uurimustele, antakse töös ülevaade finantsilise jätkusuutlikkuse näitajatest ja selle hindamise võimalustest.

Käesolev bakalaureusetöö koosneb kahest peatükist. Esimeses peatükis antakse ülevaade kohaliku omavalitsuse eelarve olemusest ja selle tähtsusest. Käsitletakse kohaliku omavalitsuse eelarve koostamise eesmärgi ning eelarvestrateegia seost kohaliku omavalitsuse arengukavaga. Töös tuuakse välja kohaliku omavalitsuse tulubaasi kujunemise alused ning põhi-tegevusega seotud kulud. Antakse ülevaade kohaliku omavalitsuse finantsilise jätkusuutlikkuse olemusest ja selle hindamise võimalustest ning erinevate autorite uurimusest finantsilise jätkusuutlikkuse hindamise kohta.

Töö empiiriline osa sisaldab Luunja valla eelarvete võrdlevanalüüsi aastatel 2013-2017 ning arvandmete analüüsimisel kasutatakse käesolevas töös võrdlevat meetodit. Lisaks analüüsitakse Luunja valla finantsilist jätkusuutlikkust ning finantsvõimekuse radari abil antakse hinnang Luunja valla finantsvõimekusele.

Kohaliku omavalitsuse finantsilise jätkusuutlikkuse mõõtmiseks on välja töötatud erinevaid meetodikaid, kuid käesolevas töös kasutatakse Rahandusministeeriumi spetsialistide ja Tallinna Tehnikaülikooli koostöös valminud finantsvõimekuse radarit, mis on mõeldud kohalike omavalitsuste finantsilise seisundi hindamiseks ja riskide ennetamiseks. Kohaliku omavalitsuse terviklikuks hindamiseks on vaja analüüsida erinevaid näitajaid ja nende omavahelist koosmõju ja seoseid. Finantsvõimekuse radariga hinnatakse nii finantsnäitajaid, taustanäitajaid kui ka tegevusnäitajaid, nende omavahelist koosmõju ja vastastikuseid seoseid.

1. KOHALIKU OMAVALITSUSE EELARVE JA FINANTSILINE JÄTKUSUUTLIKKUS

1.1. Kohaliku omavalitsuse eelarve ja selle koostamise eesmärgid

Esmalt antakse ülevaade kohaliku omavalitsuse eelarve mõistest ja eelarve koostamise eesmärkidest. Selleks, et aru saada, mida kujutab endast kohaliku omavalitsuse eelarve, tuuakse siinkohal ära erinevate autorite poolt defineeritud eelarve mõisted.

Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduses (edaspidi *KOFS*) on defineeritud eelarve mõistet järgnevalt - „Eelarve on eelarveaasta põhitegevuse tulude, põhitegevuse kulude, investeerimistegevuse, finantseerimistegevuse ja likviidsete varade muutuse plaan koos täiendavate nõuete, volituste ja informatsiooniga, mis on aluseks kohaliku omavalitsuse üksuse vastava aasta tegevuste finantseerimisele“ (*KOFS* 2016, § 2 lg 1).

Veel on eelarve mõistet defineeritud kui „erinevatel eesmärkidel koostatud formaalset tulevaste perioodide tegevuskava, milles määratletakse organisatsiooni strateegiliste eesmärkide saavutamiseks vajalikud olulisemad tegevused ja ressursid ning nende kasutamine nii rahalistes kui ka mitterahalistes näitajates“ (Karu jt 2007: 23). Kohaliku omavalitsuse kui avalik-õigusliku juriidilise isiku eelarvet saab vaadelda ka tulude-kulude plaanina mingi perioodi kohta, mille kinnitab kohaliku omavalitsuse volikogu ning mis on ühtlasi aluseks omavalitsuse tegevuste rahastamisel.

Eelarve koostamine on oluline nii kasumile suunatud kui ka kasumile mittesuunatud organisatsioonides nagu näiteks kohalikus omavalitsuses. Siinkohal tuuakse välja tähtsamad eelarvete koostamise eesmärgid:

- eelduste loomine strateegiate väljatöötamiseks ja valikuks,
- ressursside sihipärasema ja optimaalsema kasutamise tagamine,
- finants- ja mittefinantsmõõdikute seoste loomise võimaldamine,
- vajaliku info andmine otsuste tegemiseks,
- juhtide ja teiste töötajate tulevikule mõtlemise suunamine,

- eelduste loomine tulemuslikkuse mõõtmiseks, analüüsiks ja hindamiseks. (Karu jt 2007: 25)

Finantsjuhtimise seisukohalt võib eelarvet käsitleda veel kui tegevuste korraldamise plaani, mis aitab saavutada soovitud eesmäärke. Samuti annab eelarve ülevaate laekuvatest tuludest ja tehtavatest kulutustest. Eelarvet saab käsitleda ka kui kommunikatsioonivahendit, mis annab avalikkusele informatsiooni organisatsiooni käekäigu kohta (Karu jt 2007:132).

Eelarve abil mõtestatakse lahti ja täpsustatakse strateegiaid ja nende elluviimiseks vajalikke ressursse ja tegevusi. Samuti kajastatakse eelarves pikaajaliste strateegiliste eesmärkide mõju ja tagajärgi organisatsiooni jaoks. Kokkuvõtvalt võib öelda, et eelarvestamise eesmärgid on rahaliste vahendite ja tegevuste planeerimine ning rahaliste vahendite kasutamise ja tegevuste kontrollimine. Eelarve olemust lühidalt kokku võttes saab öelda, et eelarve koostamine on üks oluline etapp iga organisatsiooni planeerimisprotsessis.

1.2. Kohaliku omavalitsuse eelarvestrateegia ja seos arengukavaga

Järgnevalt käsitletakse kohaliku omavalitsuse eelarvestrateegiat ja selle seost kohaliku omavalitsuse arengukavaga.

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (edaspidi *KOKS*) kohaselt on eelarvestrateegia selgitustega finantsplaan, mis tuleneb arengukavast ning mis on üks osa arengukavast või arengukavaga seotud iseseisev dokument (*KOKS* 1993, §37¹ lg 1).

Eelarve koostamise protsessi tuleb alustada visiooni ja missiooni formuleerimisest ning strateegiliste eesmärkide püstitamisest. Sellele järgneb strateegiline planeerimine ja eelarvestamine. Strateegilise eelarvestamise tulemusena valitakse kõigepealt välja strateegiad, täpsustatakse pikaajalised eesmärgid ning koostatakse pikaajalised eelarved konkreetsete tegevusvaldkondade, funktsionaalsete ja tegevusstrateegiate elluviimiseks. Seejärel formuleeritakse pikaajalise eelarvestamise tulemusena lühiajalised eesmärgid, mis on koondeelarve koostamise aluseks (Karu jt 2007: 55-56).

Lähtudes kohaliku omavalitsuse korralduse seadusest on kohaliku omavalitsuse arengukava üks tähtsamaid dokumente, millega peab olema kooskõlas kohaliku omavalitsuse eelarve. Arengukavas püstitatud eesmärgid teostatakse eelarves planeeritud ressursside kaudu.

Vastavalt kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadusele on vajalik koostada eelarvestrateegia arengukavas sätestatud eesmärkide saavutamiseks, selleks et planeerida kavandavate tegevuste finantseerimist (*KOFS* 2010, § 20 lg 1).

Seaduses ei ole välja toodud eelarvestrateegia kohustuslikku struktuuri. Tähtis on, et eelarvestrateegia sisaldaks kõiki neid olulisi punkte, mis on nõutud kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduses. Lisaks sellele peab eelarvestrateegia kajastama informatsiooni, mis on vajalik tervikliku ülevaate andmiseks omavalitsuse finantsolukorrast ja tuleviku eesmärkidest. *KOFS*-i kohaselt peab kohaliku omavalitsuse eelarvestrateegia sisaldama järgmisi punkte:

- kirjeldama arengukavas nimetatud eesmärkide finantseerimise;
- hõlmama koostamise aastal vähemalt nelja järgnevat aastat;
- sisaldama majanduskeskkonna analüüsi ja prognoosi;
- andma ülevaate seadusega nõutavas detailsuses eelneva aasta tegelikest, jooksva aastal kavandatud (oodatavatest) ja järgnevateks aastateks prognoositud (kavandatud) valla sissetulekutest ja väljaminekutest;
- sisaldama informatsiooni eelarvestrateegia perioodiks kavandavatest kohalike maksude ja maamaksu muudatustest;
- andma ülevaadet kohaliku omavalitsuse üksuse ja temast sõltuvate üksuste majandusolukorrast;
- esitama kohaliku omavalitsuse ja arvestusüksuse eelneva aasta tegeliku ning jooksvaks ja järgnevateks aastateks prognoositavad põhitegevuse tulemi ja netovõlakoormuse suurused;
- sisaldama muud olulist informatsiooni (*KOFS* 2010, § 20).

1.3. Kohaliku omavalitsuse rahastussüsteem

Eesti kohalike omavalitsuste peamiseks finantseerimise allikaks on maksutulud. Kohalike omavalitsuste tulud tulevad erinevatest allikatest. Siinkohal on toodud kohalike omavalitsuste tulude allikad:

- maksutulud (üksikisiku tulumaks, maamaks, kohalikud maksud);
- toetused riigieelarvest (toetus- ja tasandusfond ning muud toetused);
- kaupade ja teenuste müük (nt tulu majandustegevusest, üüri- ja renditulu) ja
- muud tulud (keskkonnatasud, vara müük jm).

Tulenevalt Eestis kehtivast rahastamise korraldusest on enamik omavalitsuste tulusid riigi poolt määratud ja seega ka riigi kontrolli all (üksikisiku tulumaks, riigieelarvelised toetused). Tulud, mida omavalitsus ise saab osaliselt kontrollida või mille suurus nad saavad mõjutada, on kaupade ja teenuste müük, maamaks, kohalikud maksud (nt parkimistasu, reklaamimaks) jm tulud (Kohalike omavalitsuste rahastamine... 2017: 8).

Füüsilisele isikule tehtud väljamaksetest laekub iga kuu maksumaksja elukohajärgsele omavalitsusele riigi poolt määratud kindel osa. Alates 2014.aastast on see 11,6% (Kohalike omavalitsuste rahastamine... 2017: 13). Tulumaksu laekub rohkem eelkõige sinna, kus töötajatel on suurem keskmine sissetulek ja kus on rohkem töөлkaivaid elanikke.

Selleks, et ühtlustada kohalike omavalitsuste rahalist seisu, on riigi poolt loodud tasandusfond. Raha jagamisel tasandusfondist arvestatakse omavalitsusele laekunud tulumaksu, maamaksu ja keskkonnatasusid ning arvestuslikke kulusid kooliealise, tööealise, vanemaelise, hooldatava puudega isiku kohta ja kohalike teede pikkust. Kui omavalitsuse teenitud tulud jäävad alla vajaliku arvestusliku kuluvajaduse, siis kaetakse vahe 90% ulatuses riigi poolt (Kohalike omavalitsuste rahastamine... 2017: 14).

Samuti on kohalikul omavalitsusel võimalus saada lisaressursse riigi toetusfondist. Toetusfondi eesmärk on toetada omavalitsusi, et nad saaksid edukalt täita valdkondlikke ülesandeid. Toetusfondi toetused on reeglina sihtotstarbelised ja neid antakse omavalitsustele iga valdkonna arvnäitajate alusel (nt haridustoetus – õpilaste arvu järgi, jne). Toetusfondi peamine eesmärk on valdkondade arendamist toetada ning seetõttu ei tohi omavalitsused toetusfondi rahaga katta oma kulusid. Lisaks toetusfondist makstavatele toetustele jagavad paljud

riigiasutused omavalitsustele veel paljudes valdkondades sihtotstarbelisi ja juhtumipõhiseid toetusi (Kohalike omavalitsuste rahastamine... 2017: 16).

Riigieelarvest eraldatud riiklike maksutulude (näiteks tulumaks ja maamaks) ning tasandus- ja toetusfondi eesmärgiks on tagada kohalikele omavalitsustele piisavad vahendid. Need vahendid on vajalikud selleks, et omavalitsused saaksid kohalike elu puudutavate küsimuste üle iseseisvalt otsustada seadusest lähtudes.

Kohaliku omavalitsuse väljaminekud koosnevad eelkõige põhitegevuse kuludest, milledeks on antavad toetused ja muud tegevuskulud. Suurimad väljaminekud on personali- ja majandamiskulude osas, seda eelkõige haridusteenuse pakkumise tõttu. Veel on suureks kuluartiklik kohalikul omavalitsusel kulutused teede korrashoiule ning kultuuri- ja vabaaja sisustamisele.

Kohaliku omavalitsuse funktsioonide täitmiseks ja edukaks toimetulekuks on oluline, et eelarve tulud ja kulud oleksid tasakaalus. Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise käsi- raamatus selgitatakse kohaliku omavalitsuse kassapõhise eelarve tasakaalu nii, et kõigepealt tuleb leida põhitegevuse tulude eelarveosa kogusumma ning põhitegevuse kulude eelarveosa kogusumma vahe. Sellele vahele on liidetud investeerimistegevuse eelarveosa kogusumma, mida nimetatakse eelarve tulemiks. Eelarve tulem peab võrduma likviidsete varade muutuse eelarveosa kogusumma ja finantseerimistegevuse eelarveosa kogusumma vahega. Seega eelarve on tasakaalus kui eelarve tulem võrdub nulliga, eelarve on ülejäägis, kui eelarve tulem on positiivne ning eelarve on puudujäägis, kui eelarve tulem on negatiivne (Kukk 2012: 29).

1.4. Kohaliku omavalitsuse finantsiline jätkusuutlikkus

Järgnevalt püütakse lahti mõtestada, mida tähendab mõiste „jätkusuutlikkus“ ja seejärel käsitletakse tegureid, mis on finantsilise jätkusuutlikkuse kujunemise aluseks.

„Jätkusuutlikkus tähistab olukorda, milles soovitud nähtusele on tagatud sisemine tugevnemine ja positsioonide paranemine konkurentide suhtes (jätkusuutlik areng) või vähemalt pikemaajaline kestmine ehk stabiilsus. Jätkusuutlikkuse mõiste väljendab ka usku tuleviku

suhtes, kus arengu käigus loodetakse nähtuse mittesoovitavate omaduste kadumist ja soovitavate omaduste tugevnemist ja säilimist“ (Reiljan 2005: 12-13).

Granada Ülikooli teadlased (Zafra-Gomez jt 2009: 154) on jätkusuutlikkust defineerinud kui suutlikkust säilitada, edendada ja kaitsta elanikkonna sotsiaalset heaolu, kasutades selleks olemasolevaid ressursse.

„Ühiskonna arengut saab pidada jätkusuutlikuks siis, kui toodetud kapitali, looduskapitali ja inimkapitali poolt loodud heaolu ja kogurikkus ajas ei vähene, jääb samaks või suureneb. Riigi arengut peetakse jätkusuutlikuks siis, kui kogu rahvuslik kapital ajas ei vähene, vaid püsib samal tasemel või suureneb ajas“ (Nömmann jt 2002: 12:17).

Jätkusuutlikkus on seotud erinevate valdkondadega nagu näiteks meid ümbritsev keskkond, majandus- ja sotsiaalvaldkond. Käesolevas töös käsitletakse eelkõige majandusvaldkonna raames jätkusuutlikkust, täpsemalt öeldes kohalike omavalitsuste majandusliku arengu jätkusuutlikkuse üht aspekti- finantsilist jätkusuutlikkust.

Reiljan ja Tamm (2005: 70-71) on kohaliku omavalitsuse finantsilist jätkusuutlikkust käsitlenud kui kohaliku omavalitsuse pikaajalist ja stabiilset võimet katta oma ülesannete täitmisel vajaminevad kulud piisavate tuludega. Autorid Reiljan ja Tamm (2005) juhivad tähelepanu, et finantsilise jätkusuutlikkuse saavutamisel on oluline luua omavalitsuses selline otsustusprotsess, mis käsitleb kohaliku omavalitsuse tulude ja kulude taset, struktuuri ja dünaamikat iseloomustavaid näitajaid. Oluline on otsuste tegemise juures arvestada terviklikkust, tasakaalustatust, perspektiivsust, vastutuse konkretiseerimist, eetilisust, säästlikkust ja optimaalsust.

Kohalike omavalitsuste finantsilise jätkusuutlikkuse kujunemisel on tähtis roll seadusega määratud autonoomsetel maksutuludel, mis kataks omavalitsuse ülesannete täitmisel vajaminevad kulud. Eestis laekuvad kohaliku omavalitsuse autonoomsed tulud põhiliselt füüsilise isiku tulumaksust. Seetõttu on väga tähtis maksumaksjate osakaal regioonides ja ka maksumaksjate sissetulekute suurus, kuna sellest sõltub olulisel määral finantsilise jätkusuutlikkuse tagamine kohalikus omavalitsuses (Reiljan, Tamm 2005: 72).

Kokkuvõtvalt saame öelda, et linna või valla finantsiline jätkusuutlikkus on võime pikaajaliselt ja püsivalt katta tuludega vajalikke kulusid ning see sõltub paljuski kohaliku omavalitsuse maksumaksjate arvust ja nende sissetulekutest.

1.5. Kohaliku omavalitsuse finantsilise jätkusuutlikkuse mõõtmise võimalused ja läbiviidud uurimused

Eestis on Tartu Ülikooli Majandusteaduskonna teadlaste (Eesti arengu... 2005) poolt läbi viidud omavalitsuste võrdlevanalüüs tulu-ja kulunäitajate alusel, kus maksumaksjate osatähtsuse aspektist lähtudes hinnati Eesti finantslist jätkusuutlikkust. Kohalike omavalitsuste olukorda ja arengut käsitleti ainult finantsilise jätkusuutlikkuse seisukohast. Uurimuse aluseks võeti 2005.a 16.oktoobri seisuga 241 eksisteerivat kohalikku omavalitsusüksust. Statistikaameti ja Rahandusministeeriumi valdu ja linnu iseloomustavatest algandmetest aastatel 2000-2004 tuletati kohalike omavalitsusüksuste finantsolukorda ja arengut kajastavad suhtarvud, mille alusel teostati Eesti regionaalse arengu jätkusuutlikkuse hindamiseks kohalike omavalitsusüksuste võrdlevanalüüs.

Kohalike omavalitsusüksuste võrdlevanalüüsis vaadeldi esiteks maksumaksjate osatähtsuse muutust rahvastikus 2004.aastal. Lisaks maksumaksjate osatähtsusele elanikkonnas sõltub kohaliku omavalitsusüksuse maksulaekumise tase maksumaksjate teenitud tulu tasemest, seadustega määratud maksuvabastusest ja kohalikule omavalitsusele määratud maksuosa suuruselt. Seega võrreldi ka neid näitajaid erinevates regioonides. Uurimuses võrreldi kohalike omavalitsuste eelarvesse laekunud füüsilise isiku tulumaksu erinevates maakondades ja Eesti tulumaksu vabastuse ja juurde määramise mõju omavalitsuste eelarvetulude kujunemisele.

Kohalik omavalitsus võib lisaks maksumaksjatelt laekuvatele tuludele kasutada ka laenu- rahha, kuid samas ei tohi laenu rahaga tasuda jooksvaid kulusid, vaid võib kasutada investeerimiseks infrastruktuuri. Need investeringud aitaksid kohalikel omavalitsustel parandada elu- ja majanduskeskkonda ning samuti aitaks see kaasa maksumaksjate tulude suurenemisele tulevikus. Uurimuses analüüsiti ka omavalitsuste võlakooormuse suhet eelarvesse.

Kohalike omavalitsuste võimet täita laenude teenindamisega seotud ja muid lühiajalisi kohustusi iseloomustab maksuvõime kordaja. See iseloomustab kohaliku omavalitsuse (va varud) suhet lühiajalistesse kohustustesse (va kohustused töövõtjate ees). Omafinantseerimisvõime näitajaga saab aga hinnata omavalitsuse puhastatud eelarvetulude suhet eelarvekuludesse, millest on maha arvatud intressimaksud, investeringud ja sihtotstarbelised eraldised

jooksvateks kuludeks (Reiljan 2005: 81:83). Uurimuses toodi välja kohalike omavalitsuste maksevõime kordajad maakondade lõikes. Samuti hinnati uurimuses kohalike omavalitsuste omainvesteeringuvõime ning investeeringute osatähtsust kogukuludes ja investeeringute suhet põhivara maksumusega. Finantsilise jätkusuutlikkuse hindamisel võrreldi ka kohalike omavalitsuste likviidsust maakondade lõikes. Kohaliku omavalitsuse likviidsus iseloomustab vabade vahendite suhet puhastatud eelarve tuludes (Puhastatud eelarve puhul on omavalitsuse tuludest maha arvestatud saadud sihtotstarbelised eraldised jooksvateks kuludeks ja põhivara soetuseks) (Reiljan 2005: 85). Uurimuses võrreldi veel kohalike omavalitsuste finantskohustuste keskmist muutust ning investeeringute osatähtsust kohalike omavalitsuste eelarves. Samuti võrreldi kohalike omavalitsuste põhiliste tululiikide kasvu-tempot, maksutulude osatähtsust kohalike omavalitsuste tuludes ning erinevate tululiikide osatähtsust kohalike omavalitsuste kogutuludes. Analüüsiti ka kohalike omavalitsuste kulude kasvukiirust, kululiikide osatähtsust kohalike omavalitsuste kogukuludes ning kogukulusid elaniku kohta uuritava perioodil. Kohalike omavalitsuste finantsilist jätkusuutlikkust kajastavate kümnete tulude ja kulude suurusi, struktuuri ja dünaamikat iseloomustavate näitajate võrdlevanalüüsi tulemusel saadi teada, milline finantsiline olukord valitses Eesti erinevates regioonides aastatel 2000-2004.

Eesti riigi eelarvepoliitika hõlmab nii keskvalitsust kui ka kohalikke omavalitsusi. Seetõttu on väga oluline, et me oskaksime hinnata omavalitsuste finantsseisundit ning nende jätkusuutlikkust. Finantsilise jätkusuutlikkuse mõõtmiseks on autorite Lohk ja Siimann (2016) ning Rahandusministeeriumi kaasabil välja töötatud finantsvõimekuse radar. Finantsvõimekuse radari abil on võimalik kirjeldada kohalike omavalitsuste finantsseisundit ning nende jätkusuutlikkust. Samuti võimaldab see nii keskvalitsusel kui ka kohalikul omavalitsusel märgata finantsraskustesse sattumise ohtu varakult ning see võimaldab suurendada riigiraha kasutamise efektiivsust.

Finantsvõimekuse hindamiseks kriteeriumite välja töötamisel analüüsiti Eesti kohalike omavalitsuste finantsnäitajaid aastatel 2004–2015 ja nende kriteeriumite põhjal töötati välja finantsvõimekuse radar.

Finantsilise jätkusuutlikkuse näitajad kirjeldavad seda, kuidas suudavad kohalikud omavalitsused pakkuda kvaliteetseid avalikke teenuseid nii praegu kui ka tulevikus. Mida kaugemal on jätkusuutlikkuse näitajad riskijoonest (väljapool), seda suurem on oht, et kohalik omavalitsus on pikemas perspektiivis finantsiliselt jätkusuutmatu (Lohk, Siimann 2016).

Finantsvõimekuse radari hindamiskriteeriumid ja finantsiliste väärtuste leidmise juhend on toodud lisas 2 (Allikas: Rahandusministeerium...). Autorid Lohk ja Siimann (2016) töötasid välja finantsvõimekuse radari omavalitsuste finantsvõimekuse hindamiseks ja finantsriskustesse sattumise varajaseks avastamiseks 17 näitajat, mis jaotatakse vastavalt kirjeldusvõimele viide kategooriasse:

Esimene kategooria on lühiajalne maksevõime, mis koosneb kahest näitajast- maksevõime tase ja vahetu maksevalmiduse kordaja. Lühiajalise maksevõime näitajad kirjeldavad kohaliku omavalitsuse (edaspidi *KOV-i*) võimet tasuda lühiajalisi kohustusi tähtaegselt.

Teine kategooria on pikaajaline maksevõime, mida näitavad netovõlakoormuse osatähtsus ülemmäärast, intessikulude kattekordaja ja netovõla suhe põhitegevuse tulemisel. Pikaajalise maksevõime näitajad kirjeldavad nii pikaajalist maksevõimet kui ka võõrkapitali osatähtsust kogukapitalis.

Kolmas kategooria finantsvõimekuse radaril on iseseisvus, mille näitajad on mittesihotstarbeliste tulude osatähtsus põhitegevuse tuludest, omatulude suhe tegevuskuludesse ja omatuludest teostatud investeeringute osatähtsus koguinvesteeringutest. Iseseisvuse näitajad kirjeldavad sõltuvust välisest finantseerimisest.

Neljas kategooria on paindlikkus, mille näitajad on juhtimiskulude suhe põhitegevuse tuludesse, likviidsete varade suhe põhitegevuse kuludesse, põhitegevuse tulemi osatähtsus põhitegevuse tuludest, majandamiskulude suhe põhitegevuse tuludesse ning kümnele suurimale tööandjalt laekunud tulumaksu osatähtsus. Paindlikkuse näitajad kirjeldavad võimet reageerida ootamatutele finantsolukordadele.

Viies kategooria on jätkusuutlikkus. Finantsvõimekuse radariga hinnatakse jätkusuutlikkust nelja näitaja alusel. Esimene näitaja on põhitegevuse tulude reaalkasvu indeks, mis kirjeldab põhitegevuse tulude reaalkasvu. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest, seda aeglasem on *KOV-i* põhitegevuse tulude kasv võrreldes riiklike üldnäitajate kasvuga. Teine jätkusuutlikkuse näitaja on kohaliku omavalitsuse valitsussektori töötajate osatähtsus *KOV-i* maksumaksjatest. See näitaja kirjeldab kohaliku omavalitsuse valitsussektoris töötavate maksumaksjate osatähtsust *KOV-i* maksumaksjatest. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda madalam on *KOV-i* kui ettevõtluskeskkonna atraktiivsus ettevõtjate seas. Kolmas jätkusuutlikkuse näitaja finantsvõimekuse radaril on *KOV-i* töötajate (v.a. juhid) töötasu suhe *KOV-i* elanike keskmisesse sissetulekusse. See näitaja kirjeldab kohaliku oma-

valitsuse kõigi töötajate (v.a. juhid) sissetulekute suhet *KOV*-i elanike keskmisesse sissetulekusse. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suurem on tööjõukulude tõstmise surve eelarves ning madalam konkurentsivõime tööturult kõrge kvalifikatsiooniga spetsialiste värvata. Viimane jätkusuutlikkuse näitaja on põhitegevuse tulemi suhe materiaalse põhivara amortisatsioonikulusse. Selle näitaja alusel saab hinnata omafinantseerimisvõimekust olemasoleva materiaalse põhivara seisundi säilitamiseks. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suurem on oht, et väliste rahastamisallikate puudumisel ei suuda kohalik omavalitsus omavahenditest materiaalse põhivara asendusinvesteeringuid teostada.

Eelpool toodud näitajate põhjal on võimalik finantsvõimekuse radari abil hinnata kohalike omavalitsuste jätkusuutlikkust ja ennetada finantsraskustesse sattumise riske.

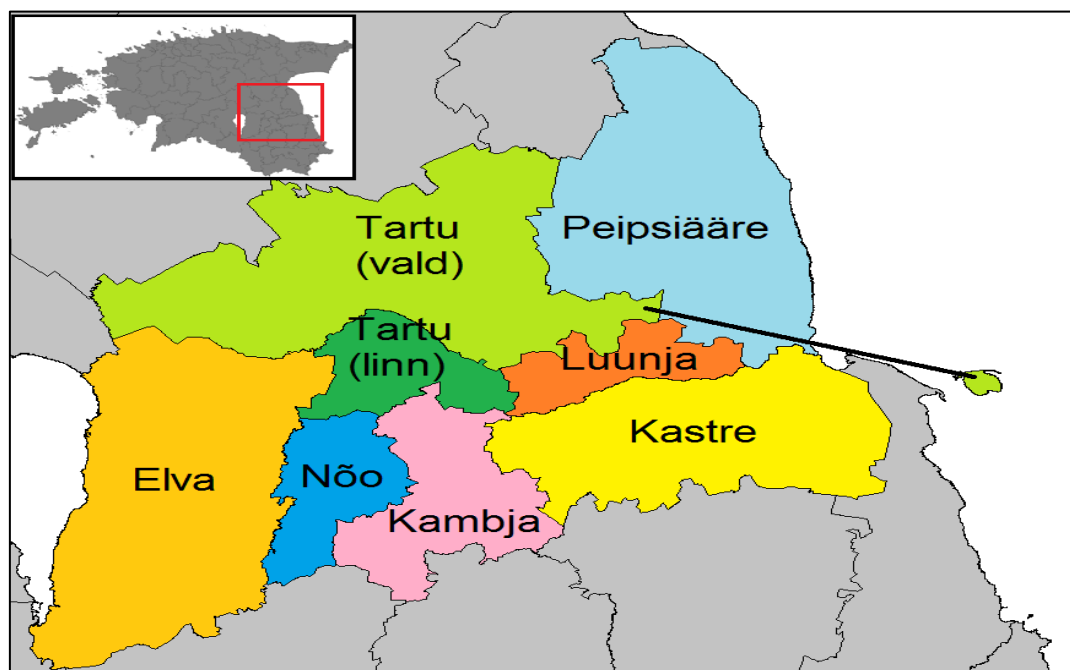
Finantsvõimekuse radari autorid juhivad tähelepanu sellele, et üldise hinnangu andmiseks tuleb vaadata omavalitsuse finantsvõimekust kui tervikut, kuna kõik näitajad on üksteisega seotud ja omavalitsuse finantsvõimekust tuleb käsitleda kui tasakaalu nende näitajate vahel.

Veel üks sagedamini kasutatavaid võimalusi kohaliku omavalitsuse tegevuse tulemuslikkuse mõõtmiseks on kasutada eelarve-, majandus- ja finantsteavet. Granada Ülikooli teadlased (Zafra-Gomez jt 2009) viisid läbi uurimuse Hispaanias 699 kohaliku omavalitsuse finantsnäitajate põhjal, selleks et hinnata omavalitsusüksuste jätkusuutlikkust. Kohalike omavalitsuste finantstulemuste hindamiseks töötati välja finantsindeksid, mille abil on võimalik hinnata kohalike omavalitsuste finantsilist jätkusuutlikkust.

2. LUUNJA VALLAVALITSUSE EELARVE JA JÄTKU-SUUTLIKKUSE ANALÜÜS

2.1. Luunja valla lühitutvustus

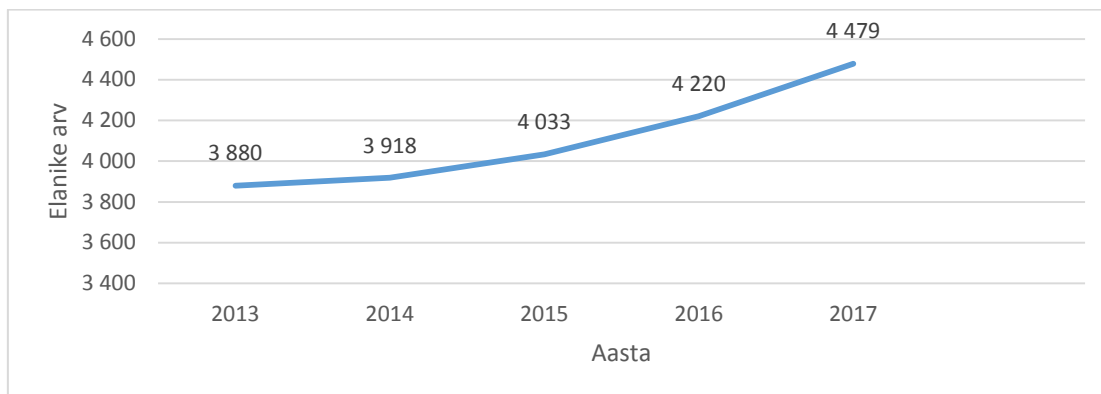
Luunja vald asub Tartu maakonna keskel (joonis 1) ning piirneb lääneosast vahetult Tartu linnaga. Valla üldpindala on 133,8 km² (Luunja valla kodulehekülg), mis moodustab 4,4 % Tartumaa pindalast. Valla lääneosa naabriks on Tartu linn, põhjaosas asub Tartu vald, lõu-napiiriks on Emajõgi, millest teisel pool asuvad endised Haaslava ja Mäksa vallad (uus Kastre vald). Valla haldusterritooriumil paikneb 20 küla ning suuremateks keskusteks on Lohkva küla, Luunja alevik ja Kavastu küla.

Joonis 1. Tartumaa omavalitsusüksused peale 2017.aasta haldusreformi (Allikas: Vikipeedia.04.11.2017).

Kuna Luunja vald asub Tartu linna lähistel ning Luunja vald ja selle lähiümbrus on viimastel aastatel kiiresti arenenud, siis see on meelitanud valda üha rohkem noori ja tegusaid inimesi. Valla elanike arv on jõudsalt kasvanud just viimaste aastate jooksul ning seisuga

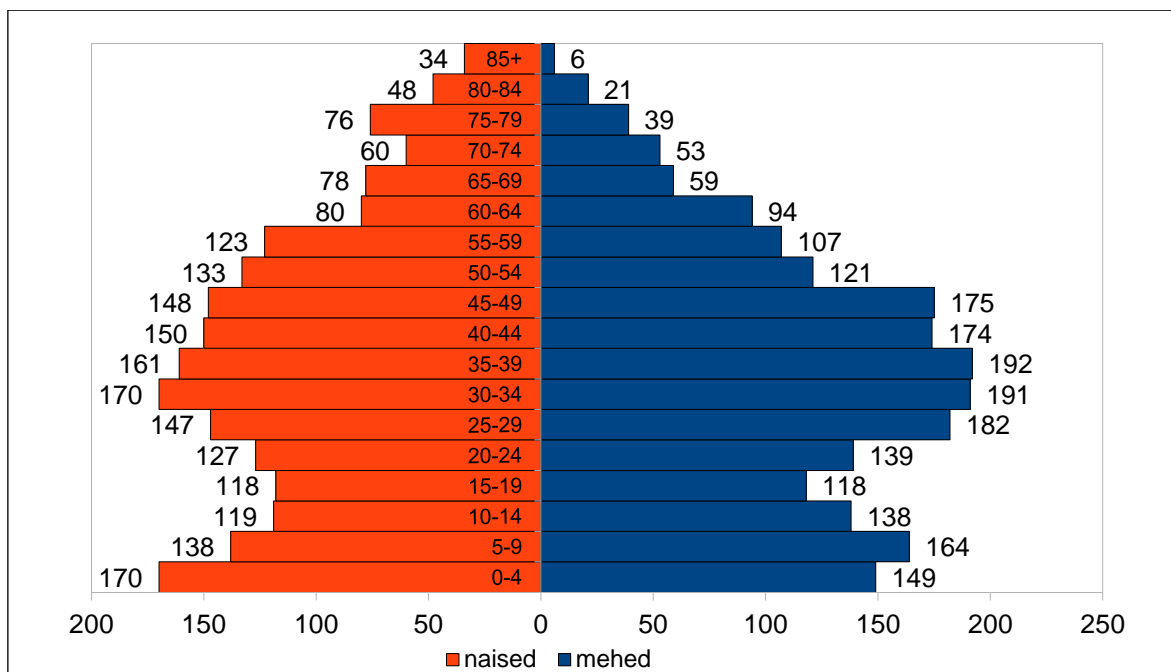
31.12.2017.a on Luunja vallas 4479 elanikku. Joonisel 2 on näha, et aastal 2013 oli elanike arv 3880, mis nüüdseks on ületamas 4500 piiri.

Joonis 2. Luunja valla elanike arv 2013-2017.a Allikas: autori koostatud (Luunja valla kodulehekül, rahvastiku andmete alusel).

Luunja valla elanike arv on küll väiksem kui haldusreformi kehtestatud 5000 elaniku piir ja haldusreformi kohaselt oleks pidanud Luunja vald sundliituma Tartu linnaga, kuid vaatamata sellele õnnestus Luunja vallal tõestada, et on siiani iseseisvalt toime tulnud ja kiiresti arenenud ning suudab ka edaspidi edukalt toime tulla.

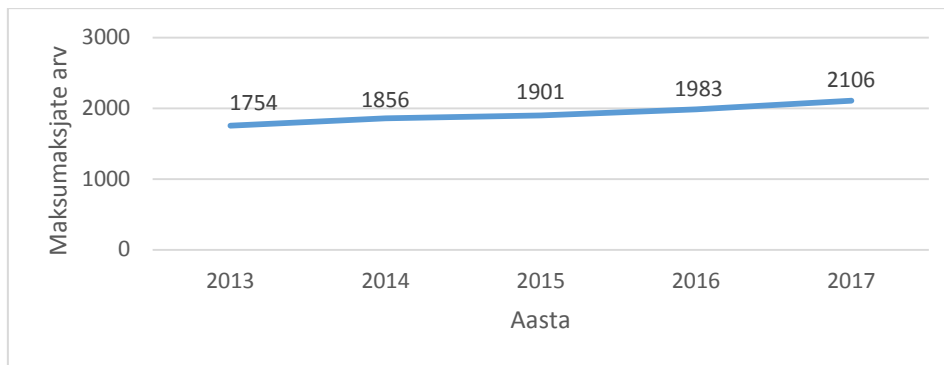
Alljärgneval joonisel 3 on toodud Luunja valla rahvatikupüramiid seisuga 01.01.2017.a, kus on näha valla elanike sooline ja vanuseline koosseis. Rahvastikupüramiidil on tähistatud sinise värviga meessoost elanikud ja punasega naissoost elanikud. Punaste tulpade peal on märgitud elanike vanusegrupid, alustades esimese grupiga 0-4 aastased ja viimase vanuse - grupiga 85+ aastased. Iga tulba juures on toodud vastava vanusegrupi elanike arv.

Joonis 3. Luunja valla rahvastiku sooline ja vanuseline koosseis 01.01.2017.a. Allikas: autori koostatud (Statistikaameti andmetel).

Joonisel 3 olevalt rahvastikupüramiidilt on näha, et kõige rohkem oli Luunja vallas seisuga 01.01.2017.a mehi vanuses 35-39 aastat ehk 192 meest ja kõige rohkem on naisi vanuses 30-34 aastat ehk 170 naist. Püramiidilt on näha, et kõige rohkem elanikke jääb vanusegruppi 25-49 aastat (nii mehi kui naisi). Alla 19-aastaseid naissoost elanikke oli 545 ($118+119+138+170$) ja meessoost elanikke alla 19-aastaseid on 569 ($149+164+138+118$), mis näitab, et ka juurdekasv on olemas. Üle 60-aasta vanuste elanike arv on kõige väiksem nii meeste kui ka naiste osas.

Elanike arv on Luunja vallas kasvanud jõudsalt viimase viie aasta jooksul ja seisuga 01.01.2018 on vallas kokku juba 4500 elanikku (Luunja valla kodulehekülg). Samuti on kasvanud iga aastaga Luunja vallas maksumaksjate osakaal kogu valla elanikkonnast. Joonisel 4 on näha, et 2013.aastal oli maksumaksjaid 1754 ja 2017.a lõpu seisuga on see arv kasvanud juba 2106 maksumaksjani, mis on väga positiivne valla edaspidise toimetuleku ja arengu seisukohalt. 2013.aastal moodustas Luunja valla elanikest 45,21 % maksumaksjaid ja 2017.aastaks on see tõusnud juba 47,02%-ni.

Joonis 4. Maksumaksjate arv Luunja vallas 2013-2017.a. Allikas: autori koostatud (Rahandusministeerium, VMS andmed tulumaksu jaotamiseks).

Luunja vallas tegutseb üks gümnaasiumiharidust andev kool - Luunja Keskkool ning algharidust andev Kavastu Algkool-Lasteaed ja lisaks kaks lasteaeda Luunja Lasteaed Midrimaa ja Lohkva Lasteaed.

Luunja alevikus asuvad veel Luunja Noortekeskus, Kultuuri ja -Vabaajakeskus ning vallas on kolm raamatukogu- Luunjas, Lohkvas ja Kavastus. Sportimisvõimalusi pakub Luunja Keskkooli spordihoone ning staadion. Vallas on olemas ka mitu tervishoiuteenust osutavat velskripunkti nii Luunjas kui ka Kavastus. Samuti on vallas olemas hambaravi võimalus. Lisaks pakutakse juuksuri, massööri ja sotsiaalnõustamise ja koduõendusteenust.

Valla territooriumil tegutseb rohkem kui 20 suuremat ja väiksemat ettevõtet. Ettevõtete tegevusvaldkonnad on erinevad, kuid peamiselt tegeletakse soojusenergia müügiga, puidutöötlemisega, hobusekasvatuse, iluaiaanduse, aastaringse kurgikasvatuse ja paljude muude tegevusvaldkondadega. Suurimateks tööandjateks on AS Grüne Fee, Palmako AS ja AS Fortum Tartu. Paljud valla elanikud aga käivad siiski tööl Tartu linnas.

2.2. Luunja valla eelarve finantsseisu analüüs aastatel 2013-2017

2.2.1. Luunja valla eelarvete analüüsi metoodika

Luunja valla finantsseisu analüüsimise aluseks on kasutatud Luunja valla eelarveid, lisa-eelarveid ja valla eelarvete täitmise aruandeid aastatel 2013-2017. Viie aasta eelarvete analüüsimisel on kasutatud koondeelarveid ja eelarvete täitmise aruandeid (Lisa 1).

Kuna käesolev töö käsitleb Luunja valla eelarvega seonduvat, siis järgnevalt antakse lühike ülevaade Luunja valla eelarvestrateegia kujunemisest.

Luunja valla eelarvestrateegia on valla finantsplaan, mis kajastab Luunja valla arengukavas sätestatud eesmärkide saavutamiseks kavandatavaid tegevusi vähemalt neljaks eelseisvaks eelarveaastaks. Eelarvestrateegiat uuendatakse igal aastal, täpsustatakse varasemas strateegias kajastatud prognoose ning lisatakse neljanda aasta prognoosid. Eelarvestrateegia koostamisel on lähtutud õigusaktidest, eelkõige kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadusest, valla arengukavast ja riigi eelarvestrateegiast.

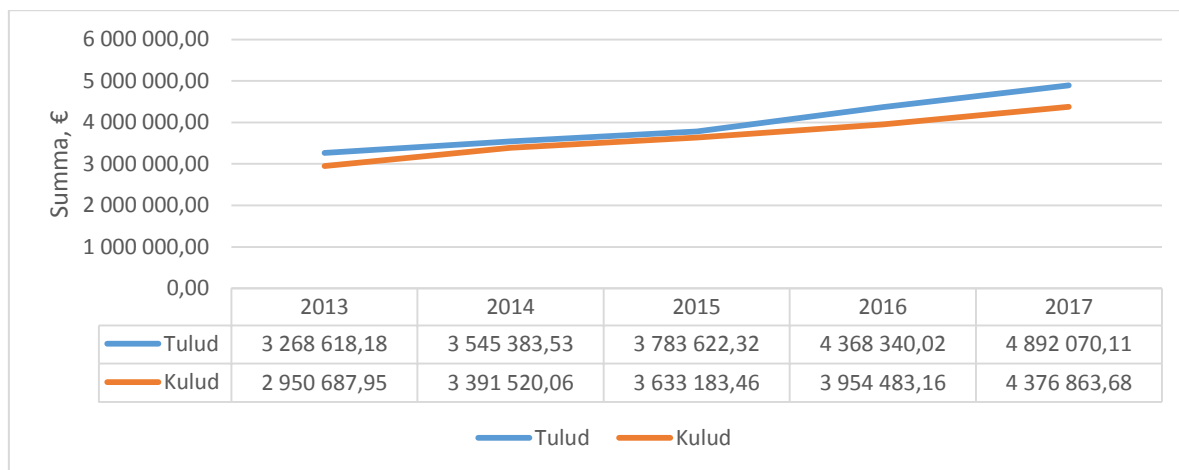
Enamus riike üle kogu maailma kasutavad keskvalitsuse tasandil eelarveid koostades ja nende täitmist kontrollides kassapõhist arvestuse printsiipi (Tikk, Allmann 2011).

Luunja valla eelarve on samuti kassapõhine ning seega eelarvestrateegia koostamisel lähtutakse kassapõhisest arvestusmetoodikast, mis tähendab seda, et majandustehingud planeeritakse selles perioodis, millal on oodatud nendega seotud raha laekumine või väljamaksmine (*KOFS* 2010, § 6 lg 1). Vastupidiselt kassapõhisele eelarvestamisele, kajastatakse tekkepõhises eelarves tehingud vastavalt nende toimumise ajale, sõltumata sellest, millal nende eest raha laekumas on või millal raha välja makstakse (*KOFS* 2010, § 13).

Luunja valla eelarve analüüsimisel võrreldakse viie aasta vältel tehtud tulusid ja kulusid ning nende muutusi sel perioodil. Selleks, et analüüsida eelarveid ja eelarve täitmise aruandeid, analüüsitakse esmalt valla tulusid ja kulusid tegevusalade lõikes.

2.2.2. Luunja valla eelarve põhitegevuse tulud ja kulud 2013-2017.a

Esmalt antakse ülevaade joonisel 5 Luunja valla eelarve täitmise aruandes kajastatud põhitegevuse tuludest ja kuludest perioodil 2013-2017.

Joonis 5. Luunja valla põhitegevuse tulud ja kulud aastatel 2013-2017. Allikas: autori koostatud (Rahandusministeeriumi eelarvearuannete alusel).

Vaadeldaval perioodil on põhitegevuse tulud Luunja vallas kasvanud viie aastaga 49,7 % ja kulud on kasvanud 48,3 %. Joonisel 5 on näha, et 2013.aastal oli Luunja vallas kulude maht kõige väiksem (2 950 687,95 eurot) ja ka tulude maht oli kõige väiksem (3 268 618,18 eurot), kuid samas põhitegevuse tulud ületasid kulusid. Kõige suuremad kulud olid 2017.aastal (4 376 863,68 eurot) ja ka kõige suuremad tulud olid 2017.aastal (4 892 070,11 eurot) ning samuti põhitegevuse tulud ületasid kulusid.

Joonisel 5 on näha, et viie aasta jooksul on Luunja valla põhitegevuse tulud ja kulud olnud tõusuteel, millele on ka loogiline seletus. Kuna vaadeldava perioodi vältel on Luunja valla elanike arv ja sellega koos ka maksumaksjate arv kasvanud, siis on ka põhitegevuse tulud ja kulud sellega seoses kasvanud. 2013-2017.aastatel on Luunja valla eelarvetes olnud põhitegevuse tulud suuremad kui kulud.

KOFS-i järgi peab põhitegevuse kulude maht olema väiksem või äärmisel juhul võrdne põhitegevuse tulude mahuga. Aastatel 2013-2017 on Luunja valla tulud ületanud kulusid ja siinkohal vaadatakse põhitegevuse tulemit- kuidas kohalik omavalitsus suudab tuludega oma põhitegevuse katta. Põhitegevuse tulude ja kulude vahe on eelarve põhitegevuse tulemit.

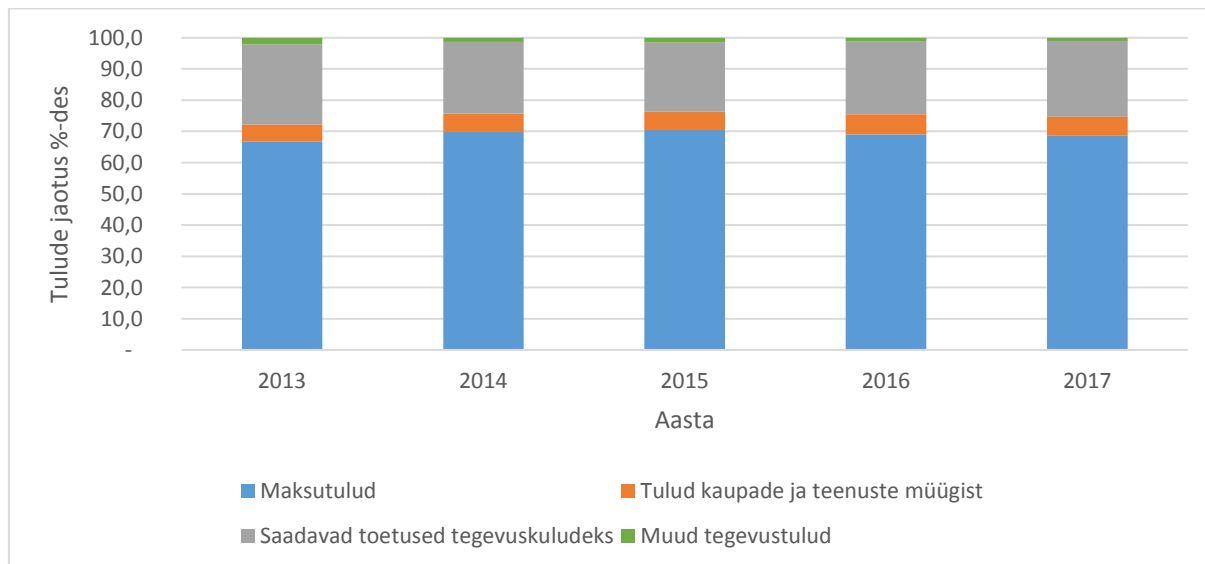
Alljärgnevas tabelis 1 on toodud Luunja valla põhitegevuse tulemid aastatel 2013-2017.

Tabel 1. Luunja valla põhitegevuse tulemid eurodes 2013-2017.aastatel. Allikas: Rahandusministeeriumi eelarvearuanded

Aasta	2013	2014	2015	2016	2017
Põhitegevuse tulem, €	317 930,23	153 863,47	150 438,86	413 856,86	515 206,43

Tabelis 1 on näha, et 2015.aastal on olnud Luunja valla eelarve põhitegevuse tulem kõige väiksem (150 438,86 eurot). Põhitegevuse tulem on olnud suurim 2017.aastal (515 206,43 eurot). Samuti 2016.aastal oli põhitegevuse tulem rohkem kui poole suurem (413 856,86) võrreldes 2015.aasta tulemiga. Seega on näha, et alates 2016.aastast on Luunja valla põhitegevuse tulem kasvanud ning mida suurem on põhitegevuse tulem, seda suurem on omavalitsuse finantseerimise võime.

Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse kohaselt jagunevad omavalitsuse tulud põhitegevuse ja investeerimistegevuse tuludeks. Joonisel 6 on näha Luunja valla tulude jaotus protsentuaalselt 2013-2017.aastal.

Joonis 6. Luunja valla tulude allikad 2013-2017.a. Allikas: autori koostatud (Rahandusministeeriumi eelarvearuannete alusel).

Joonisel 6 on näha, et Luunja valla eelarve tuludest moodustavad kõige suurema osa maksutulud (67-70%), seejärel tegevuskuludeks saadavad toetused (22-25%), tulud kaupade ja teenuste müügist (5-6%) ning kõige väiksema osa moodustavad eelarve tuludest muud tege-

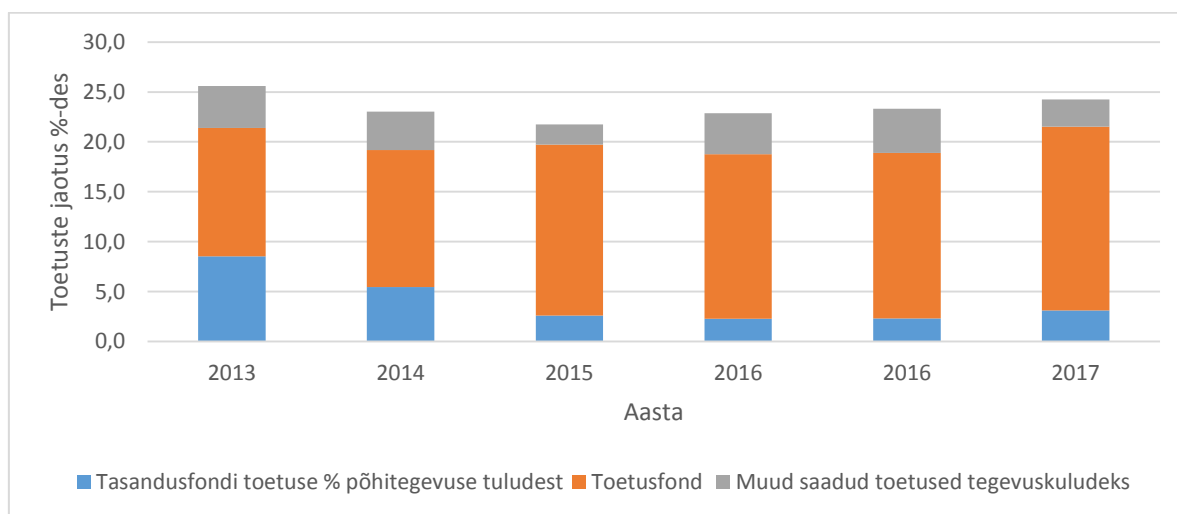
vustulud (1-2%). Joonisel 6 on näha, et viie aasta jooksul ei ole olnud tulude laekumise osas suuri erinevusi ja tulude jaotus eelarves on olnud stabiilne.

Kõige suurema osakaaluga põhitegevuse tululiik Luunja vallas vaadeldaval perioodil on maksutulud ja eelkõige füüsilise isiku tulumaks, mis moodustab ligikaudu 98% maksulaekumistest Luunja vallas. Maamaksu osa maksude laekumisest on ainult 2 % ja teiste maksude osas vaadeldaval perioodil laekumised puuduvad.

2.2.3. Luunja valla saadud toetused aastatel 2013-2017.a

Siinkohal antakse ülevaade riigieelarve toetustest, mis on antud Luunja vallale aastatel 2013-2017 (joonis 7). Toetuste osakaal riigieelarvest on olnud Luunja valla eelarves vaadeldaval perioodil 22-25% põhitegevuse tuludest, millest Tasandusfondi toetused moodustasid 2013.aastal 8,5% ja mis 2017.aastaks on langenud 3,1%-le. See on seotud tulumaksu hea laekumisega – tasandusfond ongi mõeldud omavalitsuste tulude erinevuste ja kõikumiste tasandamiseks.

Toetusfondi toetused olid kõige madalamad 2013.aastal (12,9 %) ja 2017.aastal moodustasid Toetusfondi toetused 18,4 % põhitegevuse tuludest. Muud saadud toetused on viie aasta vältel Luunja valla eelarves vähenenud- 2013.aastal 4,2-lt protsendilt 2,3-le protsendile 2017.aastal.

Joonis 7. Luunja valla saadud toetused 2013-2017.a. Allikas: autori koostatud (Rahandusministeeriumi eelarvearuannete alusel).

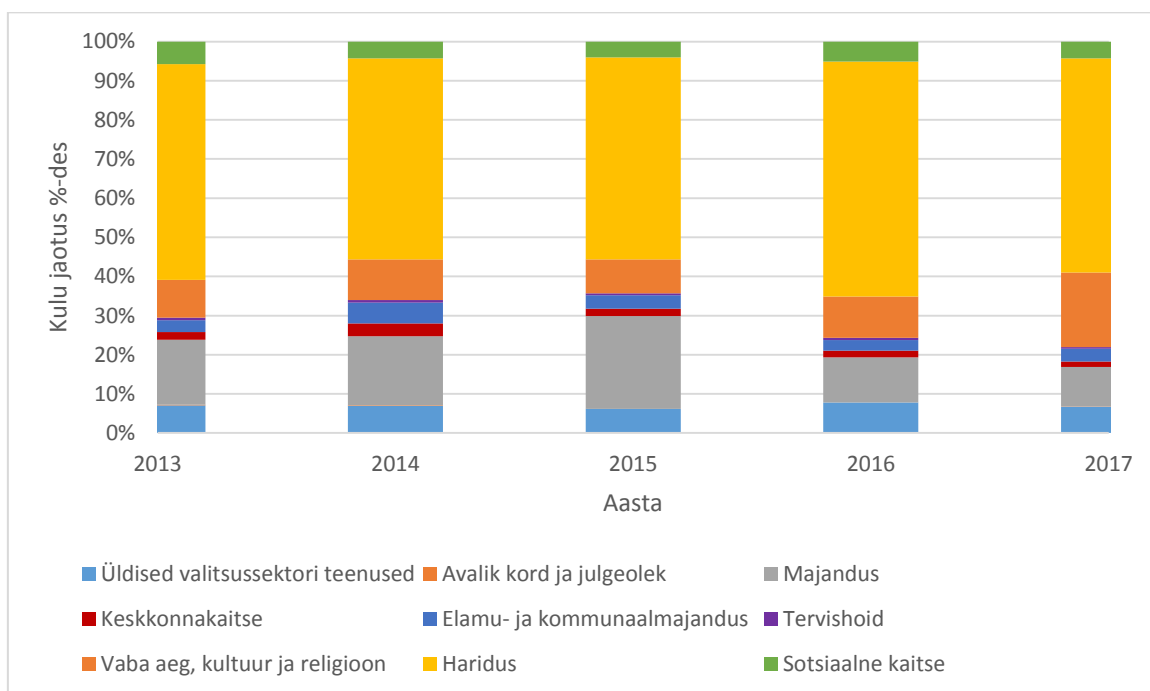
Aastatel 2013-2017 on vähenenud Luunja valla vajadus Tasandusfondist toetuste saamiseks, mis näitab, et Luunja vald on tulnud sel perioodil iseseisvalt paremini toime ja riigi abi on vähenenud omavalitsuse rahalise olukorra ühtlustamiseks. Tasandusfondist raha jagamisel arvestatakse omavalitsusele laekunud makse ning arvestuslikke kulusid elaniku kohta ja kohalike teede pikkust ning kui omavalitsuse tulud on väiksemad kui arvestuslik kuluvajadus, kaetakse vahe 90% ulatuses (Kohalike omavalitsuste rahastamine... 2017:14). Kuna aga Luunja valla maksude laekumine eelarvesse on olnud stabiilne, siis on ka riigipoolse toetuse vajadus vähenenud.

Samuti on kohalikul omavalitsusel võimalus saada lisaressursse riigi toetusfondist, selleks et toetada omavalitsusi valdkondlike ülesannete täitmisel. Need toetused on sihtotstarbelised ja neid jagatakse omavalitsusele valdkonna arvnäitajate alusel. Seega kuna elanike arv Luunjas on vaadeldaval perioodil kasvanud, siis on ka Toetusfondist saadava toetuse vajadus suurenenud.

Peale toetusfondist makstavate toetuste jagavad paljud riigiasutused omavalitsustele veel mitmetes valdkondades sihtotstarbelisi ja juhtumipõhiseid toetusi ja ka nende toetuste vajadus on viie aasta jooksul Luunja vallas vähenenud.

2.2.4. Luunja valla eelarve kulude jaotus tegevusalade lõikes 2013-2017.a

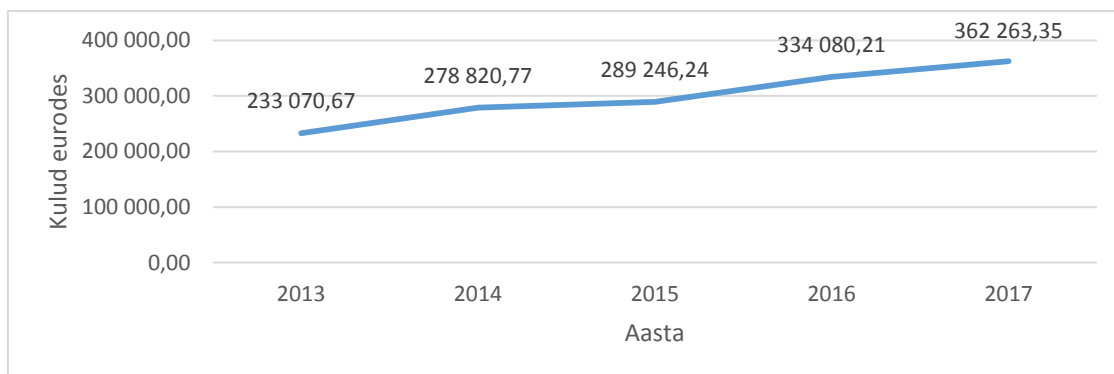
Edasi antakse ülevaade Luunja valla eelarve kulude jaotusest tegevusalade lõikes aastatel 2013-2017. Jooniselt 8 on näha, kui suure osa moodustavad erinevate põhitegevusalade kulud kogu põhitegevuse kuludest. 2013-2017.aastatel pole toimunud suuri muutusi kulude mahtudes tegevusalade lõikes. Kõige rohkem on muutunud vaba aja, kultuuri ja religiooni (siia kuuluvad seltsielu, raamatukogud, noortekeskus jms) kulud, mis 2015.aastal olid kõige madalamad (8,65% kogukuludest) ning kõige kõrgemad 2017. aastal (19,05% kogukuludest), mis tähendab, et kulud on kasvanud 10%. See on seotud Luunja Kultuuri ja Vabaajakeskuse renoveerimisega 2017.aastal, mille käigus sai maja uue katuse, soojustuse ja ventilatsioonisüsteemi, renoveeriti suur saal, ehitati välja kaasaegsed lavatagused ruumid esinejatele, suures saalis vahetati põrand ja paigaldati põrandaküte, ehitati uus lava, dekoratsioonide ladu lava taha ning suures saalis on võimalik kasutada ka uut ja kvaliteetset heli- ja valgus-tehnikat.

Joonis 8. Luunja valla põhitegevuse kulud tegevusalade lõikes 2013-2017.a. Allikas: autori koostatud (Rahandusministeeriumi eelarvearuannete alusel).

Jooniselt 8 on näha, et majanduskulude osakaal kogukuludest on vaadeldaval perioodil vähenenud. Kõige suuremad majanduskulud olid 2015.aastal moodustades põhitegevuse kogukuludest 23,75 % ning kõige madalamad olid majanduskulud 2017.aastal (10,12% kogukuludest).

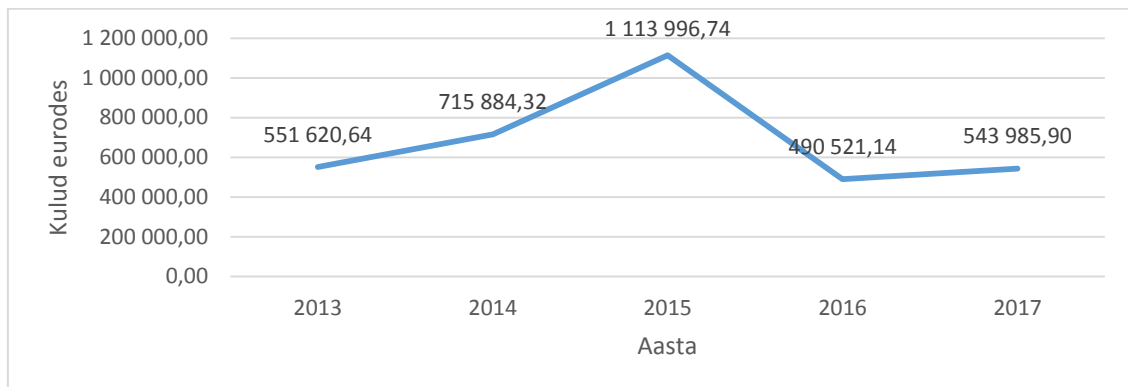
Alljärgnevalt võrreldakse põhitegevusalade kulude jaotust aastatel 2013-2017. Esimesena analüüsitakse üldisi valitsussektori teenuste kulusid (joonis 9). Need kulud hõlmavad valla-valitsuse ja volikogu majandamis- ja personalikulusid.

Joonis 9. Luunja valla kulud valitsussektori teenustele 2013-2017.a. Allikas: autori koostatud (Rahandusministeeriumi eelarvearuannete alusel).

Jooniselt 9 on näha, et viie aasta jooksul on Luunja vallavalitsuse majandamise ja personalikulud tõusnud. Kõige madalamad olid vallavalitsuse majandamise ja personalikulud 2013.aastal (233 070,76 eurot) ja viie aastaga on need kulud tõusnud 362 263,56 eurole. Seega kulud on vaadeldaval perioodil tõusnud 55,4%. Seoses miinimumpalga tõusuga viie aasta jooksul ja ka üldise planeeritud palgatõusu tõttu (vallavalitsuse ja volikogu palgafond) ning ka valimiste korraldamise kulude tõttu on vaadeldaval perioodil valitsemiskulud tõusnud.

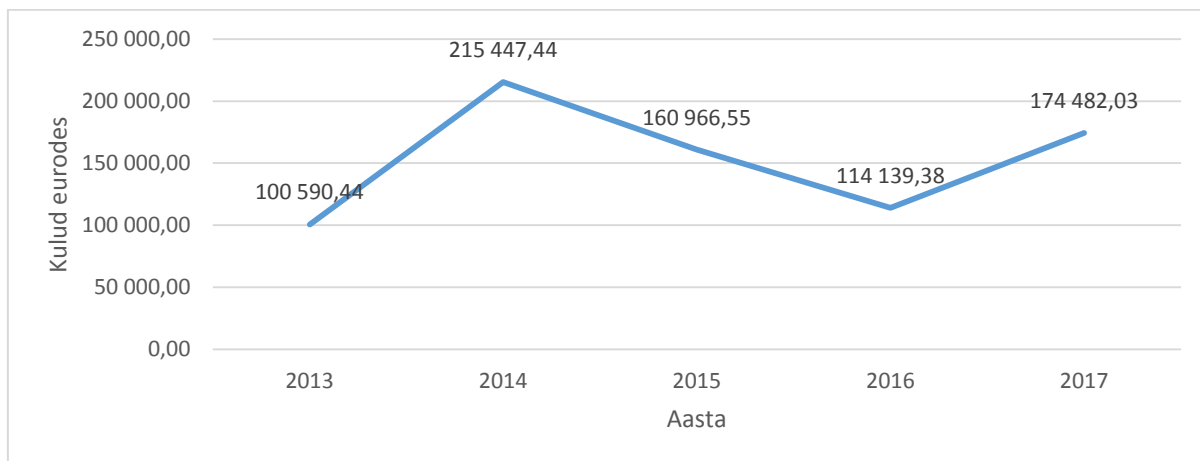
Järgnevalt käsitletakse Luunja valla majanduskulusid 2013-2017.aastatel (joonis 10). Majanduskulude alla käivad valla teede-tänavate korrashoid, ühistranspordi korralduse-, side-, vee-transpordi-, põllumajanduse- üldmajanduslike arendusprojektide- ning muud majanduse halduskulud.

Joonis 10. Luunja valla majanduskulud 2013-2017.aastatel. Allikas: autori koostatud (Rahandusministeeriumi eelarvearuannete alusel).

Jooniselt 10 on näha, et Luunja valla majanduskulud on olnud kõige madalamad 2016.aastal (490 521,14 eurot). Valla majanduskulud on tõusnud alates 2013.aastast kuni 2015.aastani, mil kulud kasvasid kolme aasta jooksul rohkem kui kaks korda (ulatudes 1 113 996,74 euron). Majanduskulude kasvu 2015.aastal tingisid Lohkva Lasteaia juurdeehitused ja Luunja Lasteaed Midrimaa remonditööd, Luunja Keskkooli ruumide remont, veevärägi uuendamine ning samuti teede remont. Nende suuremate ja väiksemate objektide töid rahastati nii laenu vahenditest, eurorahadest ja projektitoetustest kui ka valla omavahenditest. Alates 2016.aastast on majanduskulude maht taas vähenenud ning 2017.aastal olid majanduskulud vähenenud võrreldes 2015.aastaga enam kui kaks korda (ulatudes 543 985,90 euron).

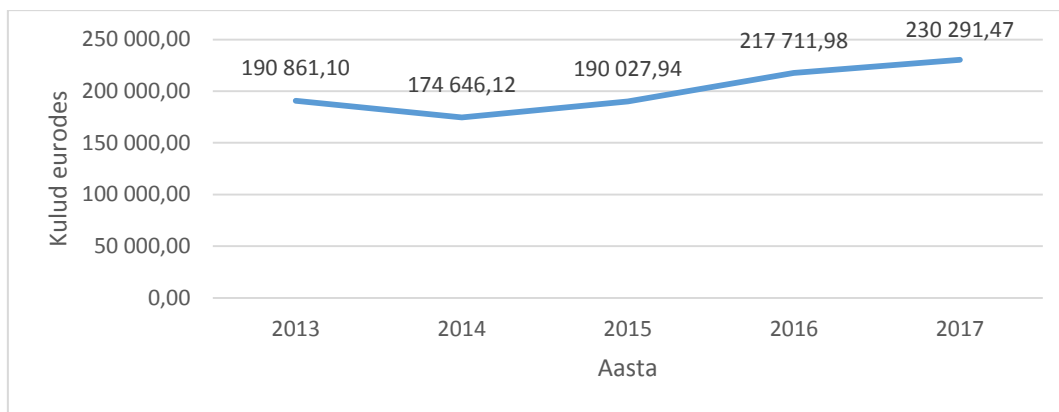
Luunja valla elamu ja -kommunaalmajanduse kulud 2013-2017.aastatel on toodud joonisel 11. Need kulud hõlmavad enda alla elamumajanduse arendamise, veevarustuse, tänavavalgustuse ning kommunaalmajanduse tegevuse kulud.

Joonis 11. Luunja valla elamu-ja kommunaalmajanduse kulud 2013-2017.a. Allikas: autori koostatud (Rahandusministeeriumi eelarvearuannete alusel).

Joonisel 11 on näha, et Luunja valla elamu-ja kommunaalmajanduse kulud 2013-2017.aastatel pole olnud stabiilsed. Kulud on olnud kõige madalamad 2013.aastal (100 590,44 eurot), seejärel on tõusnud rohkem kui kaks korda (ulatudes 2014.aastal 215 447,44 euron). Alates 2014.aastast on kulud taas languses ning 2016.aastal olid Luunja valla elamu-ja kommunaalmajanduse kulud 114 139,38 eurot. 2016.aastast alates on need kulud jälle tõusnud 52,9% (ulatudes 2017.aastal 174 482,03 euron). 2014.aastal on elamu-ja kommunikatsioonimajanduse kulude tõus tingitud hajaasustuse programmi jätkamisest Luunja vallas. Suurimaks kuluallikaks selles valdkonnas oli veel 2014.aastal Luunja-Põvvatu kergliiklusteega seonduv, tänavavalgustusvõrgu laiendamine, supluskohta valmimine Luunjas, noortekeskuse uuendamine ning Luunja jõesadama rajamise I etapp.

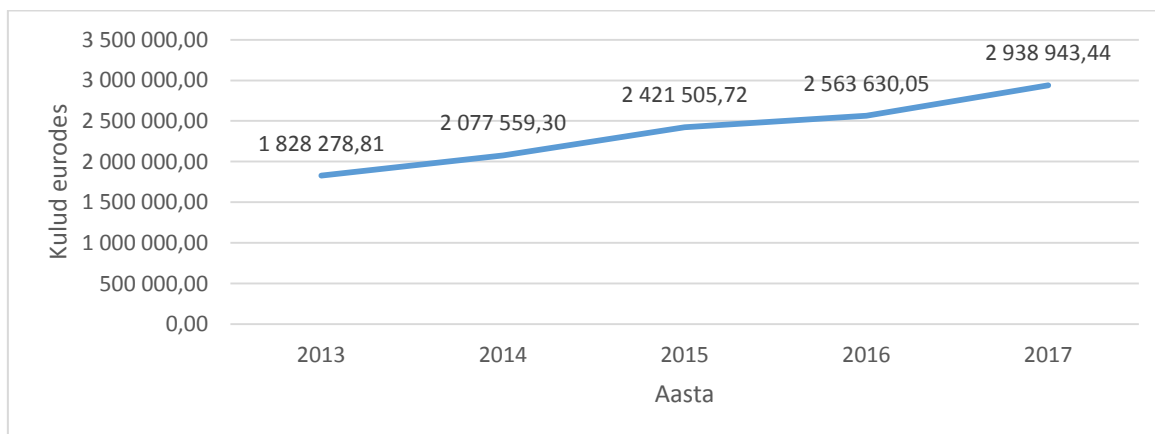
Luunja valla sotsiaalse kaitse kulud aastatel 2013-2017 on toodud joonisel 12. Sotsiaalse kaitse kulude alla kuuluvad eakate,- töötute,- puuetega inimeste- perekondade ja laste sotsiaalne kaitse, eluasemeteenused sotsiaalsetele riskirühmadele, riiklikud toimetulekutoetused ning muu sotsiaalne kaitse.

Joonis 12. Luunja valla sotsiaalse kaitse kulud 2013-2017.aastatel. Allikas: autori koostatud (Rahandusministeeriumi eelarvearuannete alusel).

Joonisel 12 on näha, et sotsiaalse kaitse kulud on olnud 2013-2017.aastatel Luunja vallas üsnagi stabiilsed. Kõige madalamad on olnud sotsiaalse kaitse kulud 2014.aastal (174 646,12 eurot) ning kõige kõrgemad kulud on 2017.aastal (230 291,47 eurot). Seega sotsiaalse kaitse kulud on viie aasta vältel kasvanud 20,7%.

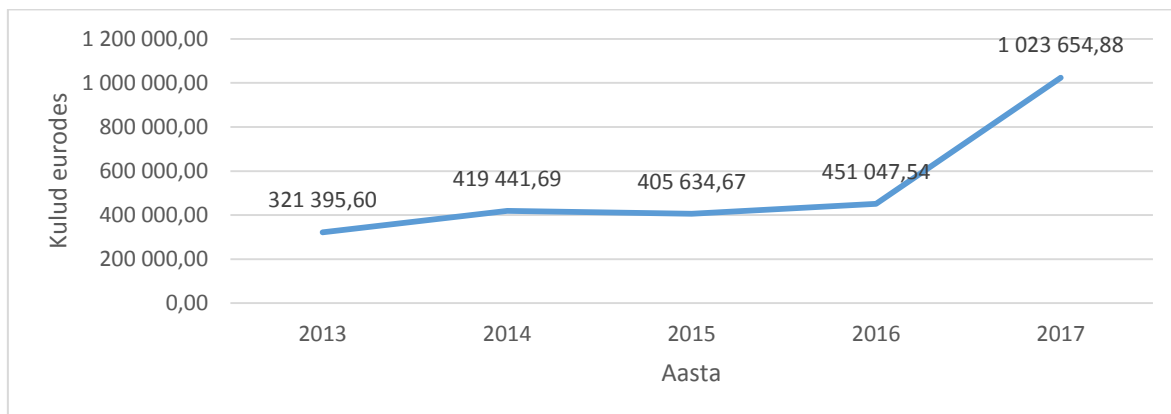
Luunja valla hariduse kulud aastatel 2013-2017 on toodud joonisel 13. Hariduse kulud hõlmavad alusharidust, üldharidust, koolitransporti, koolitoitu ning muid hariduse abiteenuseid.

Joonis 13. Luunja valla hariduse kulud 2013-2017.aastatel. Allikas: autori koostatud (Rahandusministeeriumi eelarvearuannete alusel).

Luunja valla kulud haridusele on vaadeldaval perioodil kasvanud 60,7 %. 2013.aastal olid hariduse kulud kõige madalamad (1 828 278,81 eurot) ning kulud on olnud viie aasta jooksul tõusuteel ning 2017.a olid hariduse kulud Luunja vallas kõige kõrgemad (2 938 943,44 eurot). Luunja valla suurimaks kuluvaldkonnaks on hariduskulud (koolid ja lasteaiad).

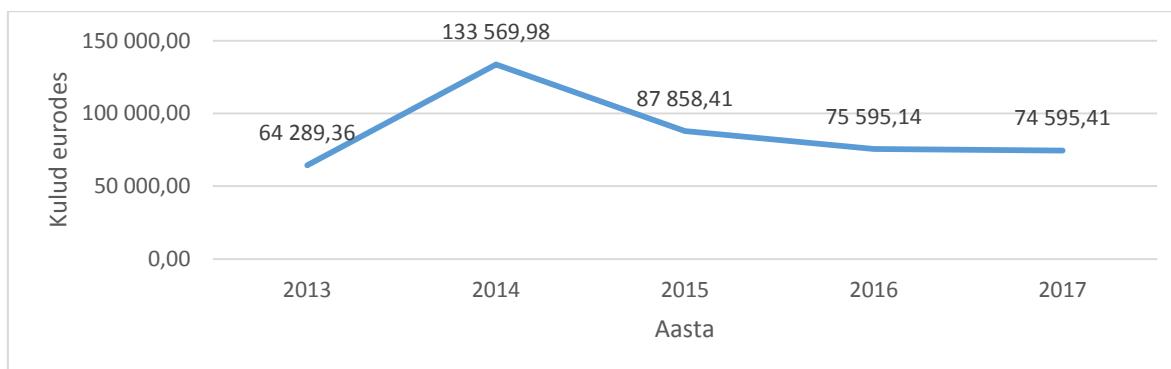
Luunja valla vaba aja, kultuuri ja religiooni kulude muutused on toodud joonisel 14. Vaba aja ja kultuuri kulud hõlmavad enda alla spordi-, laste muusika-ja kunstikooli-, noorsootöö ja noortekeskuste-, vaba aja ürituste-, raamatukogude-, rahva- ja kultuurimajade-, kultuuri-ürituste-, seltsitegevuse, ringhäälingu- ja kirjastamisteenuste-, ning muud religiooni- ja ühiskonnateenuste kulud.

Joonis 14. Luunja valla vaba aja, kultuuri ja religiooni kulud 2013-2017.aastatel. Allikas: autori koostatud (Rahandusministeeriumi eelarvearuannete alusel).

Luunja vallas on olnud 2013-2017.aastatel kulud vabale ajale, kultuurile ja religioonile stabiilsed 2013-2016.aastal. Alates 2016.aastast on kulude hüppeline tõus rohkem kui kahekordne, mis on seotud Luunja Kultuuri ja Vabaajakeskuse renoveerimisega.

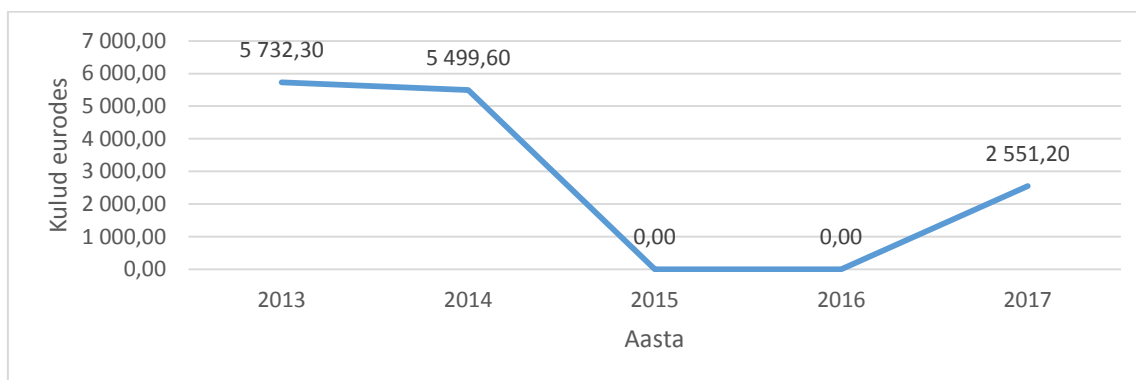
Järgnevalt analüüsitakse Luunja valla keskkonnakaitsega seotud kulusid aastatel 2013-2017. Keskkonnakaitse kulude alla kuuluvad jäätmekäitlus (prügivedu), bioloogilise mitmekesistuse ja maastiku kaitse ning haljastus. Joonisel 15 on toodud Luunja valla keskkonna kaitse kulud vaadeldaval perioodil.

Joonis 15. Luunja valla keskkonnakaitse kulud 2013-2017.aastal. Allikas: autori koostatud (Rahandusministeeriumi eelarvearuannete alusel).

Keskkonnakaitse kulud on olnud kõige madalamad 2013.aastal (64 289,35 eurot), seejärel on kulud hüppeliselt tõusnud ühe aastaga rohkem kui kaks korda (133 569,98 eurot). Alates 2014.aastast on kulude maht langenud 34,2 % (ulatudes 2015.aastal 87 858,41 euron). 2015.aastast alates on kulude maht veel langenud ning siis jäänud stabiilseks. 2014.a kulude tõus on tingitud eelkõige jäätmekäitlusprojekti elluviimisest.

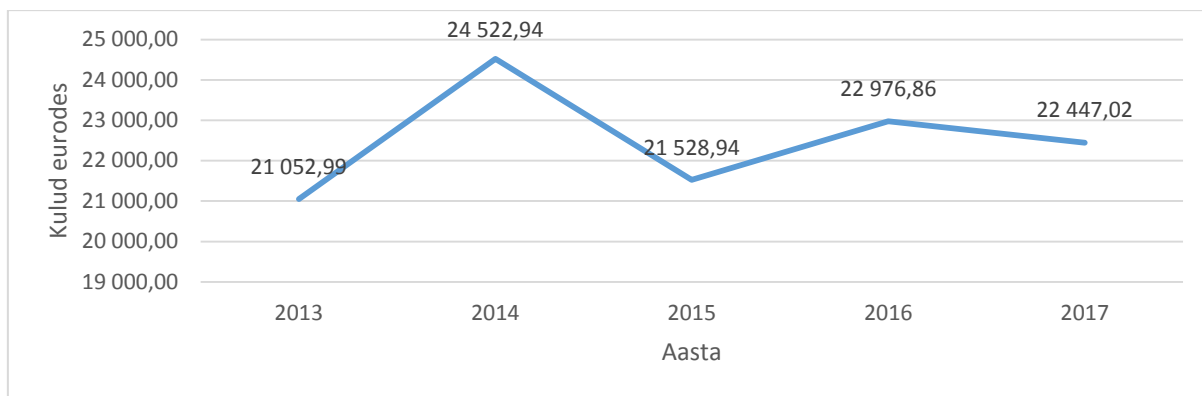
Luunja valla avaliku korra ja julgeoleku kulud aastatel 2013-2017 on toodud joonisel 16. Need kulud koosnevad politsei- ja muu avaliku korra ning julgeoleku kuludest.

Joonis 16. Luunja valla avaliku korra ja julgeoleku kulud 2013-2017.aastal. Allikas: autori koostatud (Rahandusministeeriumi eelarvearuannete alusel).

Joonisel 16 on näha et avaliku korra kulud vaadeldaval perioodil on olnud ebastabiilsed. Alates 2013-2014 on kulude maht langenud, seejärel kaks aastat (2015-2016.a) pole avaliku le korrale ja julgeolekule üldse kulusid tehtud ning 2017.aastal on taas tehtud kulusid 2551,50 euro ulatuses.

Viimasena analüüsitakse põhitegevuse kuludest tervishoiu kulusid Luunja vallas aastatel 2013-2017. Tervishoiu kulude alla kuuluvad ambulatoorsed teenused (kiirabi). Joonisel 17 on toodud Luunja valla tervishoiu kulud vaadeldaval perioodil.

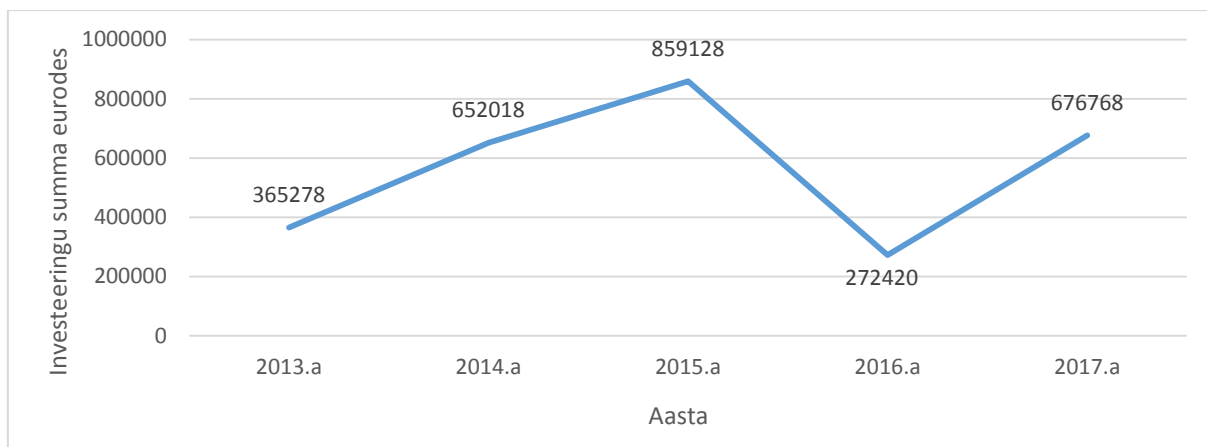
Joonis 17. Luunja valla tervishoiukulud 2013-2017.aastatel. Allikas: autori koostatud (Rahandusministeeriumi eelarvearuannete alusel).

2013-2017.aastatel on olnud Luunja valla tervishoiu kulud ebastabiilsed. Kõige madalamad on olnud need kulud 2013.aastal (21 052,99 eurot) ning kõige kõrgemad on olnud need kulud 2014.aastal (24 522,94 eurot). Alates 2013.aasta on kulud tõusnud 16,5%, siis on langenud 2014.aastal 12,2 %, seejärel on jälle veidi tõusnud ning 2016.aastal on langenud ja jäänud tasemele 22 447,02 eurot.

2.2.5. Luunja valla eelarves kajastuvad investeeringud, finantseerimistegevus ja likviidsete varade muutus aastatel 2013-2017

Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse kohaselt (*KOFS* 2010, § 5 lg 2) tuuakse kohaliku omavalitsuse eelarves eraldi välja lisaks põhitegevuse tuludele ja kuludele ka investeerimistegevus, mis hõlmab enda alla põhivara soetuse, põhivara müügi, põhivara soetuseks saadava sihtfinantseerimise, aktsiate müügi ning finantstulud ja finantskulud (hoiuste intressid, kapitalirendimaksete intressid jms). Samuti peab eelarves olema välja toodud eraldi finantseerimistegevused, mille alla kuuluvad laenude võtmine ja laenude andmine. Kohaliku omavalitsuse eelarve peab kajastama ka likviidsete varade muutusi (muutused sularahas ja hoiustes).

Esmalt antakse ülevaade Luunja valla investeerimistegevustest aastatel 2013-2017 (joonis 18).

Joonis 18. Luunja valla investeerimistegevused 2013-2017.a. Allikas: autori koostatud (Rahandusministeeriumi eelarvearuannete alusel).

Joonisel 18 on näha, et Luunja valla eelarvete investeerimistegevused on olnud ebastabiilsed vaadeldaval perioodil. Suurima osa investeerimistegevustest moodustab kõigil viiel aastal põhivara soetus (tabel 2). Tabelis 2 on investeerimistegevuste sissetulekud tähistatud plussmärgiga ja väljaminekud miinusmärgiga. Seega on näha, et kõige suuremad väljaminekud põhivara soetamiseks on tehtud 2017.aastal (871 101 eurot) ja kõige väiksemad väljaminekud on 2013.aastal (185 602 eurot). Suurim osaluste soetus on olnud 2015.aastal (445 532 eurot) ja väikseim osaluste soetus on olnud 2014.aastal. Põhivara müügist saadud tulu oli suurim 2015.aastal (71 000 eurot) ja väikseim tulu põhivara müügist oli 2017.aastal (100 eurot). Finantskulud (vallamaja kapitalirendimaksete intressid ja valitsussektori võla teenindamine) on olnud stabiilsed vaadeldaval perioodil, jäädes keskmiselt 30 000 euro piiridesse.

Tabel 2. Luunja valla investeerimistegevused 2013-2017.a. Allikas: Rahandusministeeriumi eelarvearuanded

Aasta	2013.a	2014.a	2015.a	2016.a	2017.a
INVESTEERIMISTEGEVUS KOKKU, €	36 5278	65 2018	859 128	272 420	676 768
Põhivara müük, € (+)	185	1 200	71 000	13 450	100
Põhivara soetus, € (-)	-185 602	-604 070	-536 543	-242 970	-871 101
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine, € (+)	0	0	127 453	0	319 433
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine, € (-)	0	0	-47 149	0	-29 730
Osaluste soetus, € (-)	-150 000	-20 000	-445 532	-40 000	-65 000
Tagasilaekuvad laenud, € (+)	0	0	0	29328	0
Finantstulud, € (+)	741	654	1	21	50
Finantstkulud, € (-)	-30 602	-29 802	-28 357	-32 250	-30 520

Luunja valla kavandatavad investeeringud kaetakse valla eelarveliste vahendite ja laenuvahendite arvelt. 2013.aastal olid suuremateks investeeringuteks Luunja jõesadama ja pukeala väljaehitamise I etapp ning Luunja Keskkooli ruumide remont ja staadioni jooksurada. 2014.aasta investeeringute abil valmis Luunja jõesadama I etapp ning kergliiklustee Luunjast Põvvatusse, supluskoht Luunjas ja uuendati noortekeskust. 2015.a investeerimistegevused on seotud peamiselt riigihangetega, kus Põvvatu-Luunja kergliiklustee ehituse viimane makse toimus 2015.aastal, valmis Lohkva Lasteaia juurdeehitus, Luunja Varahalduse SA sihtkapitali suurendamiseks kavandati täiendavaid ressursse ning Parve tee rekonstrueerimiseks ja kõnnitee ehituseks (2015.a Luunja valla lisaeelarve seletuskiri). 2015.a investeeriguid rahastati nii laenuvahenditest, eurorahadest ja projektitoetustest kui ka valla omavahenditest. Tabelist 2 on näha, et 2017.a investeeringute osakaal võrreldes 2016. aastaga on suurenenud. 2017.a suuremad investeeringud olid Luunja mõisa vana pumbamaja remont ning Luunja Kultuurimaja rekonstrueerimine ning mänguväljaku ehitamine Luunja alevikku.

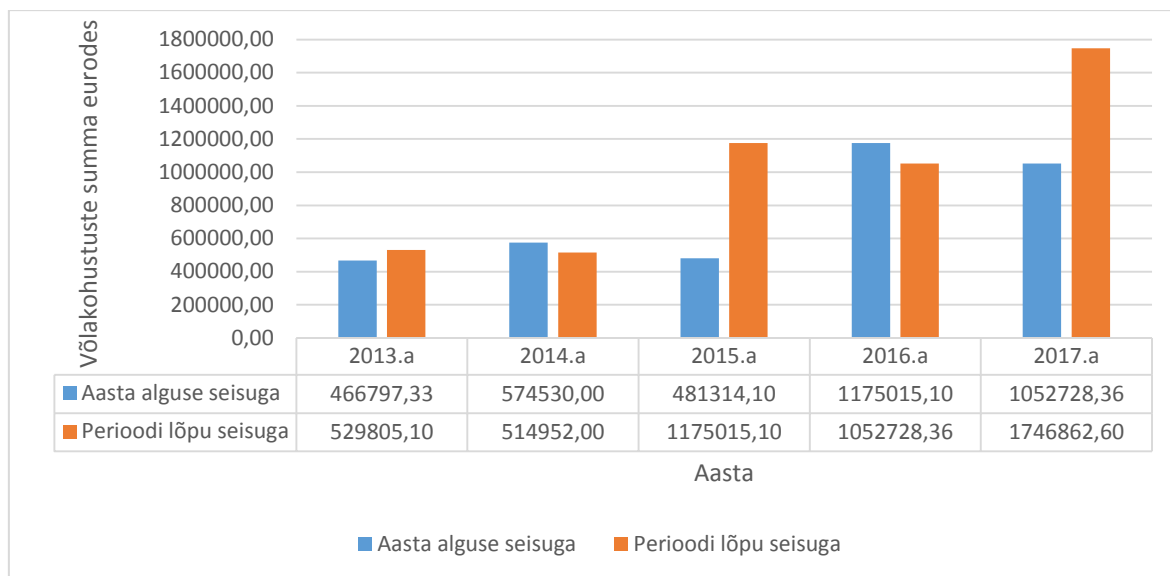
Finantseerimistegevustena on näidatud tabelis 3 uute laenude võtmine ja olemasolevate laenude tagasimaksed.

Tabel 3. Luunja valla eelarvete finantseerimistegevused 2013-2017.a. Allikas: Rahandusministeeriumi eelarvearuanded

Aasta	2013.a	2014.a	2015.a	2016.a	2017.a
FINANTSEERIMIS- TEGEVUSTE SUMMAD, €	63 007,77	-48 406,15	693 701,00	-122 286,74	694 134,24
Kohustuste võtmine, €(+)	150 000,00	0,00	785 000,00	0,00	842 500,00
Kohustuste tasumine, € (-)	-86 992,23	-48 406,15	-91 299,00	-122 286,74	-148 365,76

Tabelis 3 on näha, et 2014.aastal ja 2016.aastal uusi laene juurde ei võetud, kuid 2017.aastal on võetud juurde vaadeldava perioodi jooksul kõige suurem laenukohustus, mis tuleneb osaliselt 2017.a investeeringute mahu suurenemisest. Plussmärgiga toodud summad tähistavad tabelis kohustuste võtmist, miinusmärgiga tähendavad kohustuste tasumist ning finantseerimistegevuse summa kokku näitab kohustuse ja kohustuse tasumise vahet.

Jooniselt 19 on näha, et 2013.aastal on olnud Luunja vallal kõige väiksem võlakohustus ja 2017.aasta lõpu seisuga on võlakohustus suurenenud peaaegu kolmekordselt, mis tuleneb investeeringute mahtude suurenemisest sel perioodil.

Joonis 19. Luunja valla võlakohustused 2013-2017.a. Allikas: Autori koostatud (Rahandusministeeriumi eelarvearuanded).

Järgnevalt antakse ülevaade Luunja valla 2013-2017.a eelarvetes kajastuvate likviidsete varade muutustest. Likviidsed varad on raha ja pangakontodel olevad vahendid, osalused raha- ja intressifondide aktsiates või osakutes ning soetatud võlakirjad.

Likviidsete varade puhul võetakse aluseks eelneva aruande perioodi jääk ja vaadatakse järgi muutumist käesoleva perioodi lõpuks.

Tabelis 4 on toodud Luunja valla eelarves kajastuvate likviidsete varade muutused vaadeldaval perioodil. Esmalt on toodud likviidsete varade jääk perioodi alguse seisuga, siis perioodi lõpu seisuga ning seejärel on toodud varade muutused. Plussmärgiga muutus näitab varade suurenemist ning miinusmärgiga muutus näitab varade vähenemist.

Tabel 4. Luunja valla likviidsed varad 2013-2017.aastatel. Allikas: Rahandusministeeriumi eelarvearuanded

Aasta alguse seisuga	2013.a	2014.a	2015.a	2016.a	2017.a
Likviidsed varad	547 477,49	563 137,57	16 577,25	1 589,21	20 739,13
Perioodi lõpu seisuga	2013.a	2014.a	2015.a	2016.a	2017.a
Likviidsed varad	563 137,57	16 577,25	1 589,21	20 739,13	553 312,28
LIKVIIDSETE VARADE MUUTUS (+ suurenemine, - vähenemine)	15 660,08	-546 560,32	-14 988,04	19 149,92	532 573,15

Tabelis 4 on näha, et kõige suurem likviidsete varade muutus oli 2014.aastal, mil likviidsed varad vähenesid 546 560 euro võrra ja 2017.aastal suurenesid varad 532 573 euro võrra.

2.2.6. Luunja valla eelarvete analüüsi kokkuvõte

Finantsdistipliini tagamiseks on *KOFS* sätestanud kohalikele omavalitsustele sellised meetmed, mis kehtestavad põhitegevuse tulemi lubatavast väärtusest ja netovõlakoormuse ülemmäärast kinnipidamise. Alljärgnevas tabelis 5 on kajastatud Luunja valla netovõlakoormus ja netovõlakoormuse määr aastatel 2013-2017.

Tabel 5. Luunja valla netovõlakoormus ja netovõlakoormuse määr 2013-2017.aastatel. Allikas: Rahandusministeeriumi eelarvearuanded

Perioodi lõpu seisuga	2013.a	2014.a	2015.a	2016.a	2017.a
Likviidsed varad €	56 3137,57	16 577,25	1 589,21	20 739,13	553 312,28
Põhitegevuse tulud €	3 268 618,18	3 545 383,53	3 783 622,32	4 368 340,02	4 892 070,11
Võlakohustused €	529 805,10	514 952,00	1 175 015,10	1 052 728,36	1 746 862,60
Netovõlakoormus €	-33 332,47	498 374,75	1 173 425,89	1 031 989,23	1 193 550,32
Netovõlakoormuse määr %	-1,02	14,06	31,01	23,62	24,40

Netovõlakoormus on võlakohustuste ja likviidsete varade vahe. Netovõlakoormuse määr on netovõlakoormuse suhe põhitegevuse tuludesse, mis peab seadusekohaselt jääma alla kuuekordse põhitegevuse tulemi ja põhitegevuse tulude suhte, kuid võib olla vähemalt 60%, aga mitte suurem kui 100% (Kukk 2012: 109). Tabelis 5 on näha, et Luunja valla netovõlakoormuse piirmäär ei ületa vaadeldaval perioodil lubatud 60 %-list piirmäära.

Kohaliku omavalitsuse ülesannete täitmiseks ja edukaks toimetulekuks on oluline, et eelarve tulud ja kulud oleksid tasakaalus. Eelarve on tasakaalus kui eelarve tulem võrdub nulliga, eelarve on ülejäägis, kui eelarve tulem on positiivne ning eelarve on puudujäägis, kui eelarve tulem on negatiivne.

Alljärgnevas tabelis 6 on näha, et Luunja valla eelarved ei ole vaadeldaval perioodil olnud tasakaalus. Tabel 6 kajastab Luunja valla 2013-2017.aasta eelarvete täitmise lõpptulemust, mis saadakse põhitegevuse ja investeerimistegevuste vahest.

Tabel 6. Luunja valla eelarvete ülejäägid/puudujäägid 2013-2017.aastatel. Allikas: Rahandusministeeriumi eelarvearuanded

Aasta	2013	2014	2015	2016	2017
Põhitegevuse tulem €	317 930,23	153 863,47	150 438,86	413 856,86	515 206,43
Investeermistegevus kokku €	-365 277,92	- 652 017, 64	-859 127,90	-272 420,20	-676 767,52
Eelarve ülejääk (+), eelarve puudujääk (-) €	-47 347,69	-498 154,17	-708 689,04	141 436,66	-161 561,09

Tabelis 6 on näha, et 2013-2015.aastal ja ka 2017.aastal on Luunja valla eelarved olnud puudujäägis, 2016.aastal oli Luunja valla eelarve ülejäägis. Kui eelarved ei ole tasakaalus, vaid on ülejäägis või puudujäägis, siis vaadatakse põhitegevuse tulemit, selleks, et näha, kas kohalik omavalitsus on võimeline katma oma tuludega kulusid. Vaadeldaval perioodil on põhitegevuse tulem kõikidel aastatel positiivne ning on kasvanud viimase kahe aasta jooksul. Seega Luunja vald suudab oma põhitegevuse kulud katta tuludega ning mida suurem on põhitegevuse tulem, seda suurem on omavalitsuse finantseerimise võime.

2.3. Luunja valla finantsilise jätkusuutlikkuse analüüs

2.3.1. Luunja valla 2013-2016.a finantsvõimekuse näitajad

Käesolevas punktis analüüsitakse Luunja valla jätkusuutlikkust finantsvõimekuse radari abil, millega on võimalik anda hinnang nii kohaliku omavalitsuse finantsilisele jätkusuutlikkusele kui ka hinnata finantsraskustesse sattumise riske.

Kuna bakalaureusetöö koostamise hetkel pole 2017.aasta finantsvõimekuse radari andmed veel Rahandusministeeriumist kättesaadavad, siis kajastatakse antud töös finantsvõimekuse radari näitajaid 2013-2016.a kohta ja hinnatakse finantsilist jätkusuutlikkust nende aastate baasil.

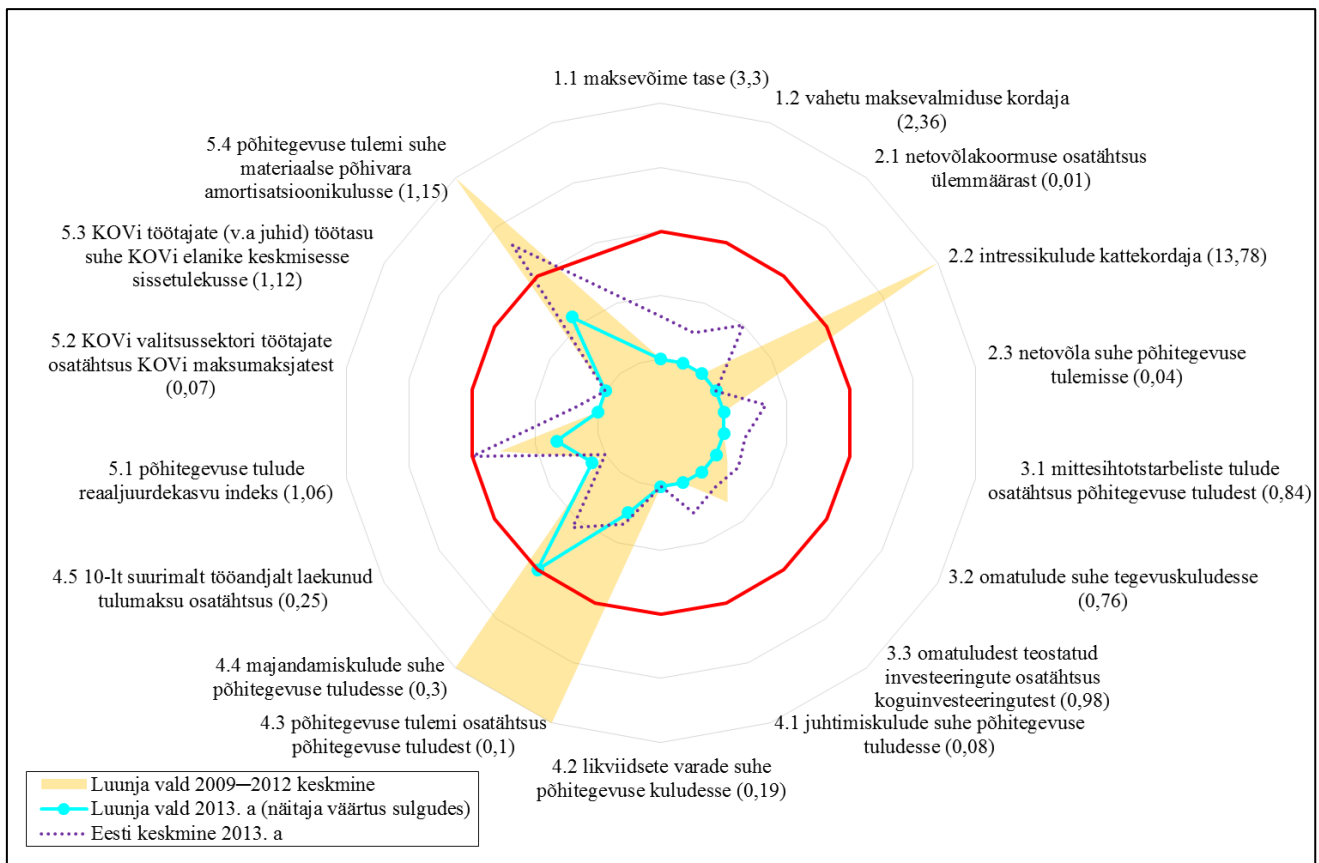
Luunja valla eelarvestamine on küll kassapõhine, kuid finantsvõimekuse radari autorid (Lohk, Siimann 2016) on finantsvõimekuse radari näitajate leidmisel aluseks võtnud kohalike omavalitsuste 12 kuu tekkepõhised raamatupidamisandmed.

Alljärgnevalt on joonistel 20-23 kajastatud Luunja valla 2013-2016.a finantsilised näitajad. Iga näitaja arvuline väärtus on toodud sulgudes ja sinine joon tähistab vastavat näitajat vaadeldaval perioodil, lilla punktiirjoon tähistab Eesti keskmist näitajat, beež värv tähistab Luunja valla keskmisi väärtusi nelja eelneva aasta kohta ning punane joon on riskijoon. Mida kaugemal on näitajad riskijoonest, seda suurem oht on kohalikul omavalitsusel sattuda finantsilistesse raskustesse ja vastupidi.

Jätkusuutlikkuse näitajaid tähistavad finantsvõimekuse radaril punktid 5.1-5.4, kus põhitegevuse tulude reaaluurdekasvu indeks on punkt 5.1, kohaliku omavalitsuse valitsussektori töötajate osatähtsus KOV-i maksumaksjatest on punkt 5.2, KOV-i töötajate (v.a. juhid) töötasu suhe omavalitsuse elanike keskmisesse sissetulekusse on tähistatud punkt 5.3 juures ja 5.4 on põhitegevuse tulemi suhe materiaalse põhivara amortisatsioonikulusse.

Lühiajalise maksevõime näitajaid tähistavad radaril järgmised punktid: maksevõime tase (punkt 1.1) ja vahetu maksevalmiduse kordaja (punkt 1.2). Pikaajalise maksevõime näitajad on joonisel tähistatud järgmiselt: netovõlakooormuse osatähtsus ülemmäärast on (punkt 2.1), intressikulude katekordaja on (punkt 2.2) ja netovõla suhe põhitegevuse tulemisse on (punkt 2.3). Iseseisvuse näitajad on mittesihotstarbeliste tulude osatähtsus põhitegevuse tuludest (punkt 3.1), omatulude suhe tegevuskuludesse (punkt 3.2) ja omatuludest teostatud investeeringute osatähtsus koguinvesteeringutest (punkt 3.3). Paindlikkuse näitajad on tähistatud punktidega 4.1-4.5, kus juhtimiskulude suhe põhitegevuse tuludesse on (punkt 4.1), likviidsete varade suhe põhitegevuse kuludesse (punkt 4.2), põhitegevuse tulemi osatähtsus põhitegevuse tuludest on (punkt 4.3), majandamiskulude suhe põhitegevuse tuludesse on (punkt 4.4) ning kümnele suurimale tööandjale laekunud tulumaksu osatähtsus on (punkt 4.5).

Esmalt analüüsitakse Luunja valla finantsilist võimekust ja jätkusuutlikkust 2013.a radari põhjal (joonis 20).

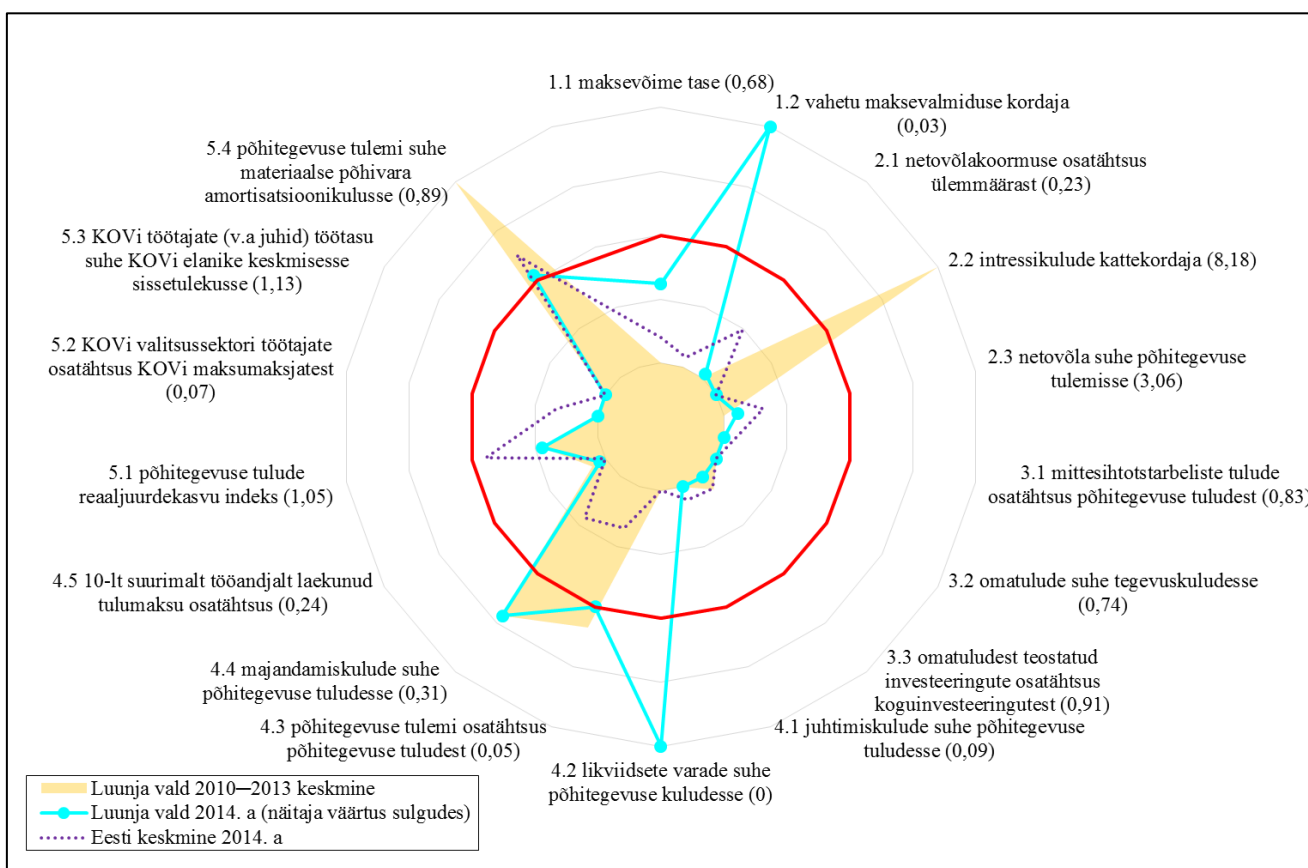

Joonis 20. Luunja valla finantsvõimekuse näitajad 2013.aastal. Allikas: Rahandusministeerium, finantsvõimekuse radar.

Käesoleval joonisel 20 on näha, et finantsilise jätkusuutlikkuse näitajad punktides 5.1-5.4 jäävad kõik punasest riskijoonest sissepoole, mis tähendab, et finantsiline jätkusuutlikkus on nende näitajate põhjal tagatud. Võrreldes Eesti keskmisega on Luunja valla 2013.a jätkusuutlikkuse näitajad ka paremad, kuna näitajad on riskijoonest seepool. Kui aga vaadata Luunja valla keskmist 2009-2012. aastatel, siis jooniselt 20 selgub, et punkt 5.4. põhitegevuse tulemi suhe materiaalse amortisatsioonikulusse ületas nendel aastatel riskijoonet. Sellest tulenevalt võib öelda, et sel perioodil Luunja valla jätkusuutlikkuse näitajate üks tegur oli ohuteguriks, mis tähendab, et väliste rahastamisallikate puudumisel ei oleks suutnud Luunja vald omavahenditest põhivara asendusinvesteeringuid teostada. 2013.a näitajate põhjal on aga olukord paranenud ja finantsraskustesse sattumise ohtu nende näitajate põhjal pole. Üks iseseisvuse näitajatest on ohuteguriks, kuna asub riskijoonet peal (punkt.4.4). See näitaja iseloomustab majandamiskulude suhet põhitegevuse tuludesse ning kirjeldab kui suure osa moodustavad majandamiskulud põhitegevuse tuludest ja mida kaugemale ulatub näitaja riskijoonest, seda suuremaid raskusi võib tekkida vallal põhitegevuse tulude vähenemisel, et reageerida ootamatutele finantsolukordadele.

Üldise hinnangu andmiseks Luunja valla 2013.a finantsvõimekuse kohta peab arvesse võtma kõiki näitajaid. Jooniselt 20 on näha, et aastatel 2009-2012.a keskmiste põhjal oli Luunja vallas 4 tegurit, mis mõjutasid valla finantsseisu ja ületasid riskijoont finantsvõimekuse radaril. Need olid põhitegevuse tulemi suhe materiaalse põhivara amortisatsioonikulusse, intressikulude kattekordaja, majandamiskulude suhe põhitegevuse tuludesse ja põhitegevuse tulemi osatähtsus põhitegevuse tuludesse. 2013.aastal aga on need näitajad stabiliseerunud ja ei ületa enam riskijoont finantsvõimekuse radaril.

Alljärgnevalt on toodud finantsjuhtimise radaril Luunja valla 2014.a jätkusuutlikkuse näitajaid (joonis 21).

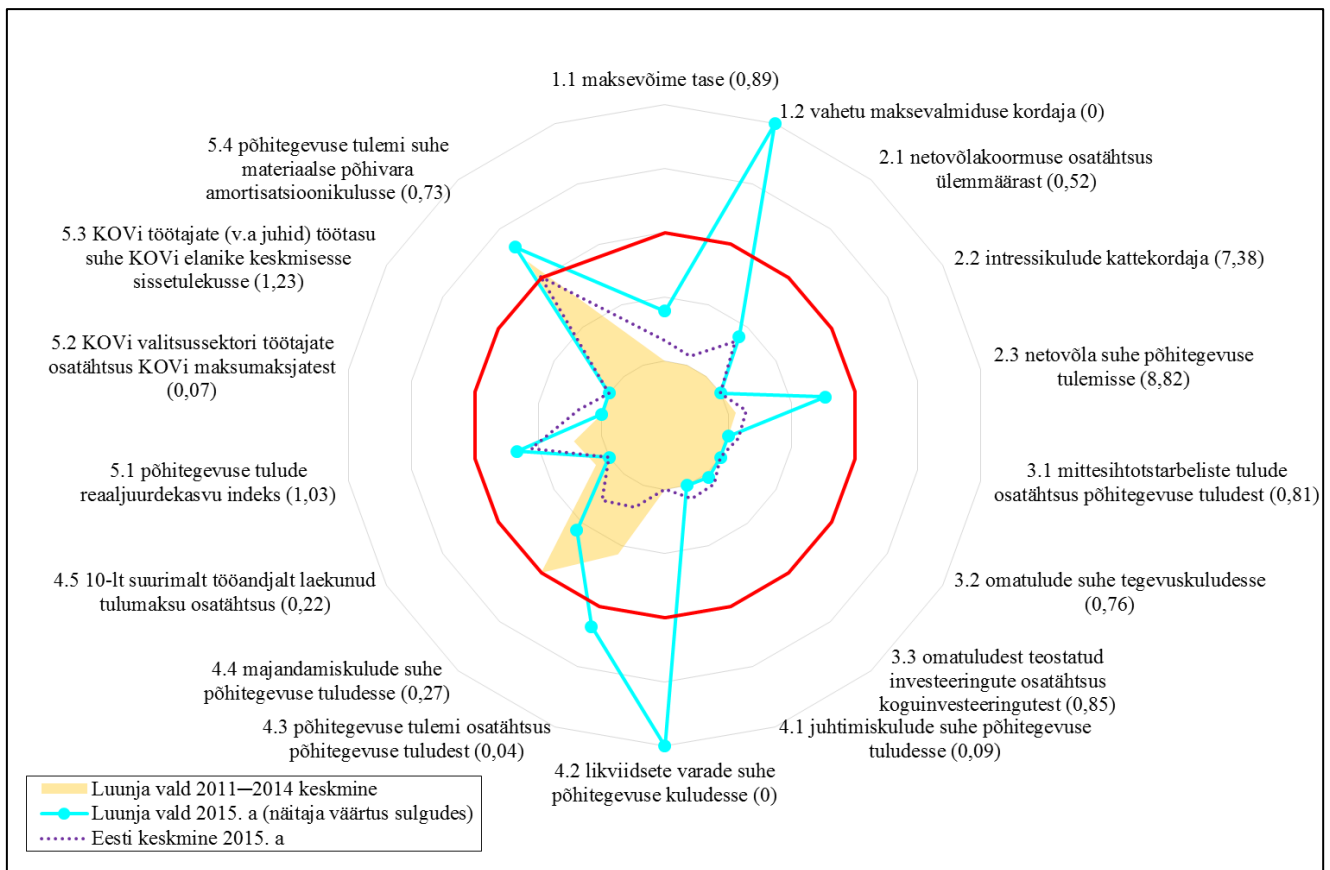
Joonis 21. Luunja valla finantsvõimekuse näitajad 2014.aastal. Allikas: Rahandusministeerium, finantsvõimekuse radar.

Joonisel 21 on näha, et finantsilise jätkusuutlikkuse näitajad punktides 5.1-5.3 jäävad kõik punasest riskijoonest sissepoole, aga punkt 5.4 ületab riskijoone. 2013.aastaga võrreldes on muutunud põhitegevuse tulemi suhe materiaalse põhivara amortisatsioonikulusse ehk joonisel 21 on näha, et see jätkusuutlikkuse näitaja (5.4) ületab riskijoont.

Antud näitaja kirjeldab omavalitsuse omafinantseerimisvõimekust olemasoleva põhivara seisundi säilitamiseks ehk et olukord on halvenenud võrreldes 2013.aastaga ja on risk, et väliste rahastamisallikate puudumisel ei suuda kohalik omavalitsus omavahenditest materiaalse põhivara asendusinvesteeringuid teostada. Võrreldes Luunja valla 2014.aasta finantsvõimekuse näitajaid Eesti kekmiste näitajatega, siis näeme joonisel 21, et Eesti keskimiste näitajate hulgast ületab ainult põhitegevuse tulemi suhe põhivara amortisatsioonikulusse riskijoont ja teised näitajad on positiivsed. Luunja valla näitajad on aga võrreldes 2013.aastaga halvenenud. Jätkusuutlikkuse näitajatest ületas küll ainult üks näitaja riskijoonet, kuid paindlikkuse näitajatest ületavad kaks näitajat (4.2 ja 4.4) riskijoont ja üks näitaja (4.3) on riskijoonel. See tähendab, et mida kaugemal on näitajad riskijoonest (väljaspool), seda vähem on omavalitsusel võimekust, et reageerida ootamatutele finantsväljakutsetele. 2014.a näitajatest on halvenenud ka lühiajaline maksevõime, kuna vahetu maksevalmiduse kordaja (punkt 1.2) on ületanud riskijoonet. See näitaja kirjeldab, kui suure osa lühiajalistest kohustustest on vald võimeline kohe tasuma. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda madalam on valla võimekus lühiajalisi kohustusi koheselt täita. Eriti suureks ohumärgiks on punkt 4.2 toodud likviidsete varade suhe põhitegevuse kuludes, mis näitab kui suure osa põhitegevuse kuludest on Luunja vald võimeline likviidsete varade arvelt katma. Kuna joonisel 21 on näha, et see näitaja asub riskijoonest väljaspool ja ulatudes päris kaugele riskijoonest, siis võib järeldada, et Luunja valla põhitegevuse tulude ootamatul vähenemisel puudub vallal likviidsus, et enda põhitegevuse kulusid reservide arvelt katta.

Üldise hinnangu andmiseks 2014.a Luunja valla finantsvõimekuse kohta tuleb vaadata jällegi kõiki näitajaid koos. 2013.aastal ületas riskijoont ainult üks paindlikkuse näitaja, kuid 2014.aastal on Luunja valla finantsvõimekuse olukord halvenenud, kuna riskijoont on ületanud üks jätkusuutlikkuse näitaja (punkt 5.4), üks lühiajalise maksevõime näitaja (1.2) ja kolm paindlikkuse näitajat (4.2-4.4). See tähendab, et 2014.aastal on vähenenud Luunja valla võimekus reageerida finantsväljakutsetele ja ootamatutele finantsolukordadele ja on oht, et võib tekkida raskusi lühiajaliste kohustuste täitmisega.

Joonisel 22 on kajastatud Luunja valla 2015.a finantsvõimekuse näitajad.

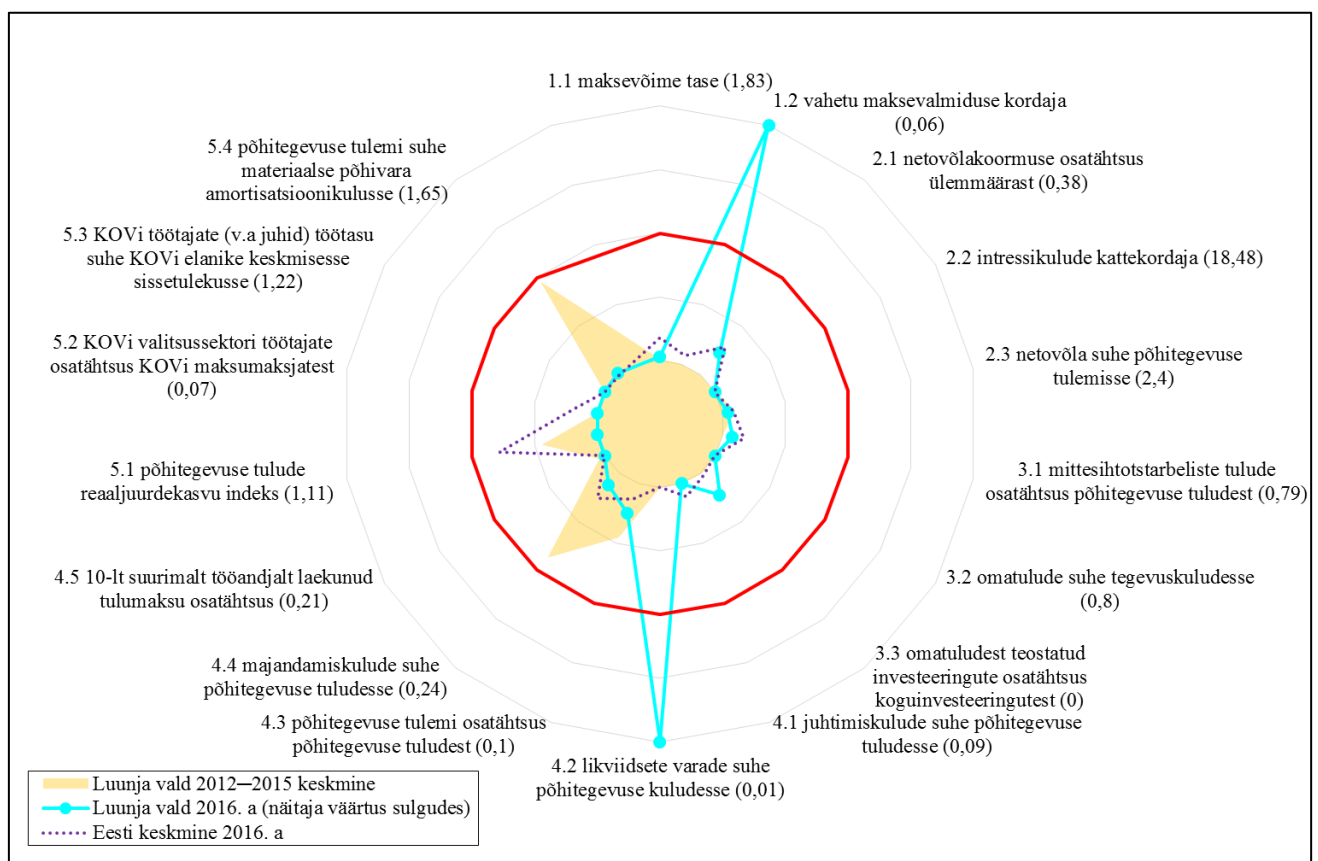

Joonis 22. Luunja valla finantsvõimekuse näitajad 2015.aastal. Allikas: Rahandusministeerium, finantsvõimekuse radar.

Esmalt vaadatakse finantsvõimekuse radaril Luunja valla 2015.a jätkusuutlikkuse näitajaid. Joonisel 22 on näha, et jätkusuutlikkuse näitajad on punktis 5.1-5.3 peaaegu samad, mis 2014.aastal, ainult et punkt 5.4 ületab riskijoone ja on nihkunud riskijoonest kaugemale. See tähendab, et võrreldes 2014.aastaga on risk veidi suurenenud ja et väliste rahastamisallikate puudumisel ei suuda vald omavahenditest materiaalse põhivara asendusinvesteeringuid teostada. 2015.aasta Eesti keskmiste näitajatega võrreldes on Luunja valla üldine finantsvõimekus halvem, kuna ületab riskijoont neljas punktis, kuid Eesti keskmised näitajad jäävad kõik riskijoonest sissepoole. 2014.aastaga võrreldes pole Luunja valla finantsvõimekus paranenud lühiajalise maksevõime näitaja osas (punkt 1.2), paindlikkuse näitajate (punkt 4.2., 4.3) ja jätkusuutlikkuse ühe näitaja (punkt 5.4) osas. Seega üldise finantsvõimekuse hinnangu andmiseks 2015.a aasta kohta tuleb neid näitajaid koos vaadata. Sellest tulenevalt saab öelda, et 2015.aastal Luunja valla lühiajaline maksevõime pole paranenud võrreldes 2014.aastaga. Paindlikkuse näitajatest on olukord paranenud punktis 4.4, mis näitab majandamiskulude suhet põhitegevuse tuludesse. See näitaja on taandunud ja ei ületa enam riskijoont, mis tähendab, et valmisolek ootamatute finantsolukordadele reageerimiseks on para-

nenud. Samas aga on lisandunud 2014.aastaga võrreldes üks paindlikkuse näitaja - põhitegevuse tulemi osatähtsus põhitegevuse tuludest (punkt 4.3), mis eelnevalt 2014.aastal oli küll ohuteguriks, kuna oli riskijoone peal, aga ei ületanud seda. 2015.aastal ületab see näitaja riskijoone, mis tähendab, et Luunja valla omafinantseerimisvõimekus on vähenenud. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest, seda nõrgem on valla positsioon omavahenditest investeeringuid teostada. Veel oli 2015.aastal ohuteguriks likviidsete varade suhe põhitegevuse kuludesse, mida näitab joonisel 22 punkt 4.2. See näitaja kirjeldab, kui suure osa põhitegevuse kuludest on omavalitsus võimeline likviidsete varade arvelt katma. Mida kaugemal (väljaspool) on näitaja riskijoonest, seda suurem on oht, et põhitegevuse tulude ootamatul vähenemisel puudub Luunja vallal likviidsus, et enda põhitegevuse kulusid reservide arvelt katta.

Viimasena on toodud joonisel 23 Luunja valla 2016.a finantsilise võimekuse näitajad.

Joonis 23. Luunja valla finantsvõimekuse näitajad 2016.aastal. Allikas: Rahandusministeerium, finantsvõimekuse radar.

Joonisel 23 on näha, et 2016.aasta finantsvõimekuse radaril on ainult kaks näitajat, mis ületavad riskijoont. Finantsilise jätkusuutlikkuse näitajad (5.1.-5.4.) on positiivsed ja jäävad

kõik sissepoole riskijoont, mis tähendab, et Luunja vald suudab pakkuda kvaliteetseid avalikke teenuseid nii praegu kui ka tulevikus. Iseseisvuse näitajad (3.1-3.3) jäävad ka kõik sissepoole riskijoont, mis näitab, et Luunja vald tuleb iseseisvalt toime ja ei sõltu ainult välistest rahastamisallikatest ja need näitajad on olnud head 2013-2016.aastatel. Samuti on head näitajad pikaajalise maksevõime näitajad, mis on käesolevas töös analüüsitud aastate vältel positiivsed, ehk pole ületanud riskijoont viimase nelja aasta jooksul. 2016.aastal on aga kaks riskitegurit, mis mõjutavad Luunja valla finantsilist võimekust. Need näitajad on likviidsete varade suhe põhitegevuse kuludes (punkt 4.2) ja vahetu maksevõime kordaja (punkt 1.2), mis olid ohuteguriteks ka 2014-2015.aastatel. Seega 2016.aastal on Luunja vallas endiselt madal võimekus lühiajalisi kohustusi koheselt tasuda ning on oht, et põhitegevuse tulude ootamatul vähenemisel puudub Luunja vallas likviidsus, et enda põhitegevuse kulusid reserve arvelt katta.

2.3.2. Kokkuvõte Luunja valla 2013-2016.a finantsilise jätkusuutlikkuse näitajatest

Võttes aluseks Luunja valla finantsvõimekuse radari näitajad aastatel 2013-2016, saab anda hinnangu Luunja valla finantsilisele jätkusuutlikkusele ja hinnata finantsraskustesse sattumise riske.

2013.aastal olid Luunja valla finantsilise jätkusuutlikkuse näitajad radaril kõik punasest riskijoonest seespool, mis tähendab, et 2013.a oli Luunja vallas finantsiline jätkusuutlikkus nende näitajate põhjal tagatud. Riskiteguriks oli 2013.aastal iseseisvuse näitaja, mis kirjeldab majandamiskulude suhet põhitegevuse tuludes. Seega oli oht, et põhitegevuse tulude vähenemisel, võib tekkida raskusi kiirelt vähendada põhitegevuse kulusid ja reageerida ootamatutele finantsolukordadele.

2014.a on Luunja valla finantsvõimekuse näitajad halvenenud võrreldes 2013.aastaga. Jätkusuutlikkuse näitaja (põhitegevuse tulemi suhe materiaalse põhivara amortisatsioonikulusse) oli ohuteguriks, mis viitab sellele, et väliste rahastamisallikate puudumisel ei suuda Luunja vald omavahenditest materiaalse põhivara asendusinvesteeringuid teostada. Samuti oli 2014.aastal vähenenud Luunja valla võimekus reageerida finantsväljakutsetele ja ootamatutele finantsolukordadele ning oli oht, et võib tekkida raskusi lühiajaliste maksekohustuste täitmisega.

Võrreldes 2014.aastaga ei ole 2015.aastal Luunja valla lühiajaline maksevõime paranenud. Paindlikkuse näitajatest on olukord paranenud, mis tähendab, et valmisolek ootamatute finantsolukordadele reageerimiseks on paranenud. Lisandunud on üks paindlikkuse ohutegur-põhitegevuse tulemi osatähtsus põhitegevuse tuludest, mis tähendab et Luunja valla omafiinantseerimisvõimekus on vähenenud ning valla positsioon on nõrk, selleks et omavahenditest investeringuid teostada. Veel oli 2015.aastal ohuteguriks likviidsete varade suhe põhitegevuse kuludesse ja seega oli oht, et põhitegevuse tulude ootamatul vähenemisel puudub Luunja vallal likviidsus, et enda põhitegevuse kulusid reservide arvelt katta.

2016.aastal on Luunja valla finantsvõimekus paranenud võrreldes 2014-2015.aastatega. Finantsilise jätkusuutlikkuse ja iseseisvuse näitajad jäid kõik lubatud piiridesse, mis tähendab, et Luunja vald suudab pakkuda kvaliteetseid avalikke teenuseid nii praegu kui ka tulevikus, et ta tuleb iseseisvalt toime ja ei sõltu ainult välistest rahastamisallikatest. Samuti on head näitajad pikaajalise maksevõime näitajad, mis on olnud vaadeldava perioodi vältel positiivsed, ehk pole olnud ohuteguriks nelja aasta jooksul. Kuid 2016.aastal oli Luunja vallal kaks riskitegurit, millele vald peaks tähelepanu juhtima. Need näitajad olid likviidsete varade suhe põhitegevuse kuludesse ja vahetu maksevõime kordaja, mis olid ohuteguriteks ka 2014-2015.aastatel. Seega 2016.aastal oli Luunja vallal madal võimekus lühiajalisi kohustusi koheselt tasuda ning oli oht, et põhitegevuse tulude ootamatul vähenemisel puudub Luunja vallal likviidsus, et enda põhitegevuse kulusid reservide arvelt katta.

Kokkuvõtvalt saame öelda, et perioodil 2013-2016.a on Luunja valla finantsvõimekuse näitajate hulgas olnud ohutegureid, kuid 2016.aastal on finantsseisund paranenud. Kuna käesolev töö keskendub eelkõige finantsilise jätkusuutlikkuse hindamisele, siis nende näitajate osas on Luunja valla finantsvõimekus olnud väga hea. 2014.a ja 2015.a oli küll üks finantsilise jätkusuutlikkuse näitaja ohuteguriks (põhitegevuse tulemi suhe materiaalse põhivara amortisatsioonikulusse) ja pikas perspektiivis oleks see mõju avaldanud finantsilisele jätkusuutlikkusele, kuid 2016.aasta seisuga on ka see ohutegur taandunud. Seega saab öelda, et finantsvõimekuse radari näitajate põhjal on Luunja vald finantsiliselt jätkusuutlik.

KOKKUVÕTE

Haldusreformi peamiseks eesmärgiks on moodustada tugevad omavalitsused, kes suudaksid paremini täita neile seadusest tulenevaid ülesandeid ja pakkuda oma elanikele kvaliteetsemaid avalikke teenuseid. Haldusterritoriaalne jaotus ja kohalike omavalitsuste jätkusuutlikkus on olnud aktuaalseteks teemadeks viimastel aastatel. Luunja vald pidi sundliituma Tartu linnaga, kuna Luunja valla elanike arv jäi 2016.aasta haldusreformi seaduse kohaselt alla 5000 elaniku piiri. Kuid Luunja valla elanikud ja vallaesindajad võitlesid valla iseseisvuse eest ja suutsid tõestada, et vald on siiani edukalt toime tulnud iseseisvalt ja sundliitumine ei annaks Luunja vallale positiivset tulemust.

Luunja vald asub Tartu maakonna keskel. Elanike arv on Luunja vallas kasvanud jõudsalt viimase viie aasta jooksul ja on ületamas 4500 piiri. Samuti on kasvanud iga aastaga Luunja vallas maksumaksjate osakaal kogu valla elanikkonnast.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on analüüsida Luunja valla eelarveid aastatel 2013-2017, selgitada välja kohaliku omavalitsuse finantsilise jätkusuutlikkuse hindamise võimalused ning anda hinnang Luunja valla finantsilisele jätkusuutlikkusele.

Esmane uurimisülesanne oli selgitada kohaliku omavalitsuse eelarve ja eelarvestrateegia koostamise põhimõtteid ning seost omavalitsuse arengukavaga. Kohaliku omavalitsuse arengukava on üks tähtsamaid dokumente, millega peab olema kooskõlas omavalitsuse eelarve ja arengukavas püstitatud eesmärgid teostatakse eelarves planeeritud ressursside kaudu. Eesti kohalike omavalitsuste peamiseks finantseerimise allikaks on maksutulud. Füüsilisele isikule tehtud väljamaksetest laekub iga kuu inimese elukohajärgsele omavalitsusele riigi poolt määratud kindel osa (11,6 %). Tulumaksu laekub rohkem eelkõige sinna, kus töötajatel on suurem keskmine sissetulek ja kus on rohkem töölkäivaid elanikke.

Suurimad väljaminekud on Luunja vallas personali- ja majandamiskulude osas, seda eelkõige haridusteenuse pakkumise tõttu. Veel on suureks kuluartikliks kulutused teede korrashoiule ning kultuuri- ja vabaaja sisustamisele.

Teiseks uurimisülesandeks antud töös oli selgitada kohaliku omavalitsuse finantsilise jätkusuutlikkuse olemust ja tegureid, mis seda mõjutavaid. Kohaliku omavalitsuse finantsiline jätkusuutlikkus on võime pikaajaliselt ja püsivalt katta tuludega vajalikke kulusid. Finantsilise jätkusuutlikkuse kujunemisel on tähtis roll seadusega määratud autonoomsetel maksutuludel, mis kataks omavalitsuse ülesannete täitmisel vajaminevad kulud. Finantsiline jätkusuutlikkus sõltub paljuski kohaliku omavalitsuse maksumaksjate arvust ja nende sissetulekust.

Kohaliku omavalitsuse finantsilise jätkusuutlikkuse hindamiseks on olemas erinevaid meetodeid. Valla või linna finantsseisundit saab hinnata omavalitsuste võrdlevanalüüsi tulukulunäitajate alusel lähtudes maksumaksjate aspektist. Finantsvõimekuse radari abil on võimalik kirjeldada kohaliku omavalitsuse finantsseisundit ning selle jätkusuutlikkust. Samuti on võimalik finantsvõimekuse radari abil ennetada finantsraskustesse sattumise ohte.

Veel üks sagedamini kasutatavaid võimalusi kohaliku omavalitsuse tegevuse tulemuslikkuse mõõtmiseks on kasutada eelarve-, majandus- ja finantsteavet, selleks et saada teada, kui efektiivselt ressursse kasutatakse. Kohaliku omavalitsuse finantstulemuste hindamiseks on välja töötatud finantsindeksid, mille alusel saab hinnata jätkusuutlikkust.

Luunja valla finantsseisust ülevaate saamiseks analüüsiti 2013-2017.aastate eelarvete täitmise aruandeid. Finantsdistiipliini tagamiseks peavad kohalikud omavalitsused jälgima, et nende netovõlakoormuse määr ei ületaks aruandeaastal 60 %. Netovõlakoormus on võlakohustuste ja likviidsete varade vahe ning netovõlakoormuse määr näitab netovõlakoormuse suhet põhitegevuse tuludesse. Luunja valla netovõlakoormuse määr ei ületanud 2013-2017.aastatel lubatud piirmäära, mis on hea näitaja.

Aastatel 2013-2017 on vähenenud Luunja valla vajadus riigi Tasandusfondist toetuste saamiseks, mis näitab, et Luunja vald on tulnud sel perioodil iseseisvalt paremini toime ja riigi abi on vähenenud omavalitsuse rahalise olukorra ühtlustamiseks. Luunja valla maksude laekumine eelarvesse on olnud stabiilne ning sellest tulenevalt on riigipoolse toetuse vajadus ka vähenenud. Kuna elanike arv Luunjas on vaadeldaval perioodil kasvanud, siis riigi Toetusfondist saadava toetuse vajadus on suurenenud. Võrreldes 2013.a seisuga on 2017.aasta lõpul Luunja valla võlakohustus suurenenud peaaegu kolmekordselt, mis tuleneb investeerivate mahtude suurenemisest sel perioodil.

Kohaliku omavalitsuse ülesannete täitmiseks ja edukaks toimetulekuks on oluline, et eelarve tulud ja kulud oleksid tasakaalus. Eelarvete analüüsist selgus, et 2013-2015.aastatel ja ka 2017.aastal olid Luunja valla eelarved puudujäägis, kuid 2016.aastal oli Luunja valla eelarve ülejäägis. Kuna eelarved ei olnud tasakaalus, siis vaadati põhitegevuse tulemit, mis näitab kas kohalik omavalitsus on võimeline katma oma tuludega kulusid. Luunja valla põhitegevuse tulemit oli vaadeldaval perioodil positiivne ning on kasvanud viimase kahe aasta jooksul. Seega Luunja vald suudab oma põhitegevuse kulud katta tuludega. Mida suurem on põhitegevuse tulemit, seda suurem on omavalitsuse finantseerimise võime.

Finantsvõimekuse radari näitajate põhjal saab anda hinnangu Luunja valla finantsilisele jätkusuutlikkusele aastatel 2013-2016. Aastal 2016 on Luunja valla finantsvõimekus paranenud võrreldes 2014-2015.aastatega. Finantsilise jätkusuutlikkuse ja iseseisvuse näitajad jäid kõik lubatud piiridesse, mis tähendab, et Luunja vald suudab pakkuda kvaliteetseid avalikke teenuseid nii praegu kui ka tulevikus, et ta tuleb iseseisvalt toime ja ei sõltu ainult välistest rahastamisallikatest. 2016.aastal oli Luunja vallal kaks riskitegurit, millele vald peaks tähelepanu pöörama. Need näitajad olid likviidsete varade suhe põhitegevuse kuludes ja vahe-
tu maksevõime kordaja, mis olid ohuteguriteks ka 2014-2015.aastatel. Seega 2016.aastal oli Luunja vallal madal võimekus lühiajalisi kohustusi koheselt tasuda ning oli oht, et põhitegevuse tulude ootamatul vähenemisel puudub Luunja vallal likviidsus, et enda põhitegevuse kulusid reserve arvelt katta.

Kokkuvõtteks saame öelda, et perioodil 2013-2016.a on Luunja valla finantsvõimekuse näitajate hulgas olnud ohutegureid, kuid 2016.aastal on finantsseisund paranenud. Kuna käesolev töö keskendub eelkõige finantsilise jätkusuutlikkuse hindamisele, siis nende näitajate osas on Luunja valla finantsvõimekus olnud väga hea. 2014.a ja 2015.a oli küll üks finantsilise jätkusuutlikkuse näitaja ohuteguriks (põhitegevuse tulemit suhe materiaalse põhivara amortisatsioonikulusse) ja pikas perspektiivis oleks see mõju avaldanud finantsilisele jätkusuutlikkusele, kuid 2016.aasta seisuga on ka see ohutegur taandunud. Sellest tulenevalt saame järeldada, et finantsvõimekuse radari näitajate põhjal on Luunja vald finantsiliselt jätkusuutlik.

KASUTATUD KIRJANDUS

Eesti arengu jätkusuutlikkuse regionaalsed probleemid (2005). /Toim. J.Reiljan, Ukrainski, K. Tartu: TÜ Majandusteaduskond. Kollektiivne monograafia. I osa. 405 lk. [on-line] <https://sociorepec.org/publication.xml?h=repec:mtk:febook:22&l=en> (10.01.2018).

Eesti regionaalarengu sotsiaalmajanduslik käsitlus. (2003). /Toim. H. Kaldaru, S. Otstavel. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. 354 lk.

Haldusreformi seadus. (vastu võetud 07.06.2016, jõustunud 01.07.2016). – *Riigi Teataja* <https://www.riigiteataja.ee/akt/121062016001?leiaKehtiv> (15.01.2018).

Karu S., Milt, T., Albi, P., Jaansoo, A., Liivik S., Erlenheim, M., Kallaste A., Pallasma, P., Peek, R. (2007). Eelarvejuhendi koostamine kohalikele omavalitsustele, riigiasutustele, äriühingutele. Tartu: Rafiko Kirjastus Oü. 334 lk.

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus (KOKS). (vastu võetud 02.06.1993, viimati jõustunud 01.01.2018). – *Riigi Teataja* <https://www.riigiteataja.ee/akt/1048161> (20.03.2018).

Kohalike omavalitsuste rahastamine. Riigikontrolli ülevaade Riigikogule. Tallinn. (31.03.2017). <http://www.riigikontroll.ee/Suhtedavalikkusega/Pressiteated/tabid/168/ItemId/955/amid/557/language/et-EE/Default.aspx> (30.03.2018).

Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadus (KOFs). (vastu võetud 16.09.2010, muudetud, täiendatud, viimati jõustunud 01.07.2016). – *Riigi Teataja* <https://www.riigiteataja.ee/akt/128122012004?leiaKehtiv> (11.01.2018).

KOV rahastamismudelite (sh maksukorralduse) mõju kohaliku omavalitsuse poolsele ettevõtluskeskkonna arendamisele. (2014). Ekspert hinnang Siseministeeriumile. Oü Cumulus Consulting. https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumendid/Uuringud/Kohalikud_omavalitsused/2014_kov_rahastamismudelite_sh_maksukorralduse_maju_kohaliku_omavalitsuse_poolsele_ettevotluskeskkonnaarendamisele.pdf (15.03.2018).

Kukk, K. (2012). Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise käsiraamat. Rahandusministeerium.

https://riigikantselei.ee/sites/default/files/content-editors/TOF/TOF_strat_arendusprojektid/27_kov_kasiraamat.pdf (18.02.2018).

Lohk, P., Siimann P. (2016). Predicting the Risk of Encountering Financial Difficulties by the Example of Estonian Municipalities. Published by Atlantis Press. November 2016. <https://www.atlantis-press.com/proceedings/icaat-16/25864750> (14.02.2018).

Luunja valla arengukava 2015- 2022 kinnitamine. (vastu võetud 29.01.2015 nr 4, jõustunud 15.02.2015). – *Riigi Teataja*
<https://www.riigiteataja.ee/akt/412022015004?leiaKehtiv> (20.02.2018).

Luunja vald. (s.a). Luunja valla eelarved, lisaeelarved ja eelarve seletuskirjad (2013-2017). [veebileht].
<http://www.luunja.ee/avalikud-dokumendid/eelarve> (20.04.2018).

Luunja valla eelarve menetlemise ja finantsjuhtimise kord. (vastu võetud 30.06.2016 nr 43, jõustunud 18.07.2016). – *Riigi Teataja*
<https://www.riigiteataja.ee/akt/415072016005> (05.01.2018).

Luunja valla eelarvestrateegia 2016-2019 vastuvõtmine. (vastu võetud 24.09.2015 nr 44, jõustunud 11.10.2015, hetkel kehtetu). – *Riigi Teataja*
<https://www.riigiteataja.ee/akt/408102015009> (28.01.2018).

Luunja valla eelarvestrateegia 2017-2020 vastuvõtmine. (vastu võetud 29.09.2016 nr 66). – *Riigi Teataja*
<https://www.riigiteataja.ee/akt/407102016063> (04.01.2018).

Luunja valla eelarvestrateegia 2018-2021 vastuvõtmine. (vastu võetud 21.09.2017 nr 55, jõustunud 07.10.2017). – *Riigi Teataja*
<https://www.riigiteataja.ee/akt/404102017010> (14.01.2018).

Luunja vald. (s.a). Rahvastik. [veebileht]
(<http://www.luunja.ee/uldinfo/rahvastik>). (28.01.2018).

Luunja valla rahvastikupüramiid (01.01.2017) Statistikaamet. [veebileht]
<https://www.stat.ee/ppe-50903> (10.03.2018).

Nõmmann, T., Luiker, L., Eliste, P. (2002). Eesti arengu alternatiivne hindamine- jätkusuutlikkuse näitajad. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis. 80lk.

Rahandusministeerium. (s.a). Eelarvearuanded (2013-2017). [veebileht]
<https://www.rahandusministeerium.ee/et/kohalikud-omavalitsused-haldusreform-maavalitsused/finantsulevaated> (15.04.2018).

Rahandusministeerium. (s.a). Finantsvõimekuse radar. (2013-2016). [veebileht]
<https://www.rahandusministeerium.ee/et/kohalikud-omavalitsused-haldusreform-maavalitsused/finantsulevaated> (20.04.2018).

Rahandusministeerium (s.a). Kohalike omavalitsuste finantsnäitajad: VMS andmed tulumaksu jao-
tamiseks. Väljamaksed füüsilistele isikutele. [veebileht].
<https://www.rahandusministeerium.ee/et/kohalikud-omavalitsused-haldusreform-maavalitsused/finantsulevaated> (01.03.2018).

Reiljan, J., Friedrich, P. (2008). Regional Fiscal sustainability of Estonia's Municipalities.
Eesti majanduspoliitilised väitlused. Artiklid: 16, lk 181-205.
<http://www.digar.ee/arhiiv/et/raamatud/43687>. (14.04.2018).

Tartumaa omavalitsusüksused peale 2017. aasta haldusreformi. Tartu maakonna kaart. Vikipeedia.
04.11.2017. [veebileht].
https://et.wikipedia.org/wiki/Tartu_maakond (05.05.2018).

Tikk, J., Almann A. Developments in public sector financial management in Estonia. – Business
and Economic Horizons. Aprill 2011. Volume 5. Issue 2. [on-line]
https://ageconsearch.umn.edu/bitstream/204196/2/201107141656_05_BEH_5_Estonia_Juta_Tikk_et_al_Public_Sector.pdf (20.03.2018). (12.03.2018).

Zafra-Gomez, J.L., Lopez-Hernandez, A.M., Hernandez-Bastida, A. (2009) Evaluating financial
performance in local goverment: maximizing the benchmarking value, International Review of
Administrative Sciences: SAGE journals, March 1, 2009. [on-line]
<http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0020852308099510> (22.02.2018).

LISAD

Lisa 1. Luunja valla eelarved ja eelarvete täitmine 2013-2017.a. Allikas: Rahandusministeerium, Eelarvearuanded.

Tulu/kulu liik	Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus	
	Eelarve kas-sapõhine 2013	Täitmine kassapõhine 2013	Eelarve kas-sapõhine 2014	Täitmine kassapõhine 2014	Eelarve kassapõhine 2015	Täitmine kassapõhine 2015	Eelarve kassapõhine 2016	Täitmine kassapõhine 2016	Eelarve kassapõhine 2017	Täitmine kassapõhine 2017
PÕHITEGEVUSE TULUD KOKKU	3 204 419,00	3 268 618,18	3 462 000,00	3 545 383,53	3 820 800,00	3 783 622,32	4 382 699,00	4 368 340,02	4 838 285,00	4 892 070,11
Maksutulud	2 166 051,00	2 180 891,00	2 439 696,00	2 477 778,00	2 720 800,00	2 648 712,00	3 016 900,00	3 016 473,00	3 310 000,00	3 354 155,00
Füüsilise isiku tulumaks	2 125 456,00	2 139 121,00	2 398 382,00	2 436 941,00	2 680 800,00	2 607 644,00	2 956 900,00	2 954 511,00	3 250 000,00	3 291 337,00
Maamaks	40 595,00	41 770,00	41 314,00	40 837,00	40 000,00	41 068,00	60 000,00	61 506,00	60 000,00	62 818,00
Loomapidamismaks										
Reklaamimaks										
Teede ja tänavate sulgemise maks							0,00	456,00		
Parkimistasu										
Tulud kaupade ja teenuste müü-gist	190 143,00	180 310,15	200 257,00	203 698,12	250 413,00	261 742,39	302 382,00	278 508,40	294 312,00	299 704,89
Saadavad toetused tegevuskulu-deks	811 694,00	836 892,23	768 578,00	816 258,32	799 287,00	823 130,93	1 002 879,00	1 018 843,24	1 171 082,00	1 186 505,47
Tasandusfond	697 866,00	278 728,00	193 623,00	193 623,00	97 780,00	97 780,00	100 044,00	100 043,00	152 208,00	152 208,00
Toetusfond	6 036,00	420 916,00	485 986,00	485 986,00	648 426,00	648 814,00	722 290,00	725 324,00	900 169,00	900 169,00
Muud saadud toetused tegevusku-ludeks	107 792,00	137 248,23	88 969,00	136 649,32	53 081,00	76 536,93	180 545,00	193 476,24	118 705,00	134 128,47
Muud tegevustulud	36 531,00	70 524,80	53 469,00	47 649,09	50 300,00	50 037,00	60 538,00	54 515,38	62 891,00	51 704,75
Kaevandamisõiguse tasu	12 531,00	47 986,00	29 392,00	29 392,00	29 300,00	20 456,00	23 100,00	14 013,00	29 300,00	21 335,00
Laekumine vee erikasutusest	24 000,00	22 503,00	24 000,00	17 766,00	21 000,00	29 580,00	29 500,00	32 516,00	29 500,00	27 778,00
Saastetasud ja keskkonnale tekita-tud kahju hüvitis			0,00	75,00	0,00	1,00	1 563,00	1 563,00	1 500,00	0,00
Muud tegevustulud	0,00	35,80	77,00	416,09			6 375,00	6 423,38	2 591,00	2 591,75

Lisa 1 järg

Tulu/kulu liik	Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus	
	Eelarve kassapõhine 2013	Täitmine kassapõhine 2013	Eelarve kassapõhine 2014	Täitmine kassapõhine 2014	Eelarve kassapõhine 2015	Täitmine kassapõhine 2015	Eelarve kassapõhine 2016	Täitmine kassapõhine 2016	Eelarve kassapõhine 2017	Täitmine kassapõhine 2017
PÕHITEGEVUSE KULUD KOKKU	-3 083 662,00	-2 950 687,95	-3 499 979,00	-3 391 520,06	-3 816 311,00	-3 633 183,46	-4 083 682,00	-3 954 483,16	-4 615 604,00	-4 376 863,68
Antud toetused tegevuskuludeks	-201 867,00	-157 917,33	-268 411,00	-219 447,98	-218 864,00	-197 026,21	-262 950,00	-244 608,28	-352 867,00	-311 326,85
Subsiidiumid ettevõtlusega tegelevatele isikutele										
Sotsiaalabitoetused ja muud toetused füüsilistele isikutele	-157 472,00	-115 985,81	-222 659,00	-173 620,13	-155 252,00	-137 569,61	-169 794,00	-149 904,57	-157 808,00	-111 182,70
Sihtotstarbelised toetused tegevuskuludeks	-33 847,00	-31 469,52	-33 617,00	-33 615,43	-50 462,00	-47 029,19	-79 256,00	-81 992,05	-180 609,00	-184 605,83
Mittesihtotstarbelised toetused	-10 548,00	-10 462,00	-12 135,00	-12 212,42	-13 150,00	-12 427,41	-13 900,00	-12 711,66	-14 450,00	-15 538,32
Muud tegevuskulud	-2 881 795,00	-2 792 770,62	-3 231 568,00	-3 172 072,08	-3 597 447,00	-3 436 157,25	-3 820 732,00	-3 709 874,88	-4 262 737,00	-4 065 536,83
Tööjõukulud	-1 386 073,00	-1 346 692,49	-1 550 493,00	-1 531 334,38	-1 805 042,00	-1 761 994,41	-1 986 958,00	-1 958 174,53	-2 356 577,00	-2 208 173,12
Majandamiskulud	-1 495 722,30	-1 446 078,13	-1 681 075,00	-1 640 737,70	-1 792 405,00	-1 674 162,84	-1 828 993,00	-1 751 700,35	-1 899 006,00	-1 850 210,11
Muud kulud	0,30	0,00					-4 781,00	0,00	-7 154,00	-7 153,60
PÕHITEGEVUSE TULEM	120 757,00	317 930,23	-37 979,00	153 863,47	4 489,00	150 438,86	299 017,00	413 856,86	222 681,00	515 206,43
INVESTEERIMISTEGEVUS KOKKU	-435 322,00	-365 277,92	-557 218,00	-652 017,64	-693 248,00	-859 127,90	-129 454,00	-272 420,20	-931 883,00	-676 767,52
Põhivara müük (+)	0,00	185,00	0,00	1 200,00	60 000,00	71 000,00	13 450,00	13 450,00	0,00	100,00
Põhivara soetus (-)	-403 823,00	-185 602,16	-527 868,00	-604 070,39	-678 189,00	-536 542,95	-417 928,00	-242 969,50	-1 106 091,00	-871 101,30
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine(+)					452 453,00	127 453,00	320 000,00	0,00	319 433,00	319 433,12
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine(-)					-46 530,00	-47 149,38			-47 567,00	-29 729,95
Osaluste müük (+)										

Lisa 1 järg

Tulu/kulu liik	Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus	
	Eelarve kas-sapõhine 2013	Täitmine kassapõhine 2013	Eelarve kas-sapõhine 2014	Täitmine kassapõhine 2014	Eelarve kassapõhine 2015	Täitmine kassapõhine 2015	Eelarve kassapõhine 2016	Täitmine kassapõhine 2016	Eelarve kassapõhine 2017	Täitmine kassapõhine 2017
Osaluste soetus (-)	0,00	-150 000,00	0,00	-20 000,00	-445 532,00	-445 532,00	-40 000,00	-40 000,00	-65 000,00	-65 000,00
Muude aktsiate ja osade müük (+)										
Muude aktsiate ja osade soetus (-)										
Tagasilaekuvad laenud (+)							29 328,00	29 328,16		
Antavad laenud (-)										
Finantstulud (+)	600,00	741,04	200,00	654,46	100,00	0,85	0,00	20,78	0,00	50,38
Finantstkulud (-)	-32 099,00	-30 601,80	-29 550,00	-29 801,71	-35 550,00	-28 357,42	-34 304,00	-32 249,64	-32 658,00	-30 519,77
EELARVE TULEM (ÜLEJÄÄK (+) / PUUDUJÄÄK (-))	-314 565,00	-47 347,69	-595 197,00	-498 154,17	-688 759,00	-708 689,04	169 563,00	141 436,66	-709 202,00	-161 561,09
FINANTSEERIMISTEGEVUS	63 011,00	63 007,77	178 526,00	-48 406,15	693 701,00	693 701,00	-121 299,00	-122 286,74	696 201,00	694 134,24
Kohustuste võtmine (+)	150 000,00	150 000,00	232 000,00	0,00	789 092,00	785 000,00			842 500,00	842 500,00
Kohustuste tasumine (-)	-86 989,00	-86 992,23	-53 474,00	-48 406,15	-95 391,00	-91 299,00	-121 299,00	-122 286,74	-146 299,00	-148 365,76
LIKVIIDSETE VARADE MUUTUS (+ suurenemine, - vähenemine)	-251 554,00	15 660,08	-416 671,00	-546 560,32	4 942,00	-14 988,04	48 264,00	19 149,92	-13 001,00	532 573,15
NÕUETE JA KOHUSTUSTE SALDODE MUUTUS (tekkepõhise e/a korral) (+/-)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
PÕHITEGEVUSE KULUDE JA INVESTEERIMISTEGEVUSE VÄLJAMINEKUTE JAOTUS TE-GEVUSALADE JÄRGI	3 519 584,00	3 316 891,91	4 057 397,00	4 045 392,16	5 022 112,00	4 690 765,21	4 575 914,00	4 269 702,30	5 866 920,00	5 373 214,70

Lisa 1 järg

Tulu/kulu liik	Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus	
	Eelarve kassapõhine 2013	Täitmine kassapõhine 2013	Eelarve kassapõhine 2014	Täitmine kassapõhine 2014	Eelarve kassapõhine 2015	Täitmine kassapõhine 2015	Eelarve kassapõhine 2016	Täitmine kassapõhine 2016	Eelarve kassapõhine 2017	Täitmine kassapõhine 2017
Üldised valitsussektori teenused	235 669,70	233 070,67	282 235,00	278 820,77	312 476,00	289 246,24	341 369,00	334 080,21	375 820,00	362 263,35
Valla- ja linnavolikogu	22 247,00	22 488,77	24 651,00	21 661,88	19 116,00	14 411,62	20 333,00	23 932,70	39 430,00	34 739,66
Valla- ja linnavalitsus	166 320,00	165 449,78	215 899,00	215 144,76	244 660,00	234 049,79	268 051,00	265 186,21	284 735,00	271 398,57
Reservfond	-0,30	0,00					4 781,00	0,00		
Muud üldised valitsussektori teenused	15 004,00	14 530,32	12 135,00	12 212,42	13 150,00	12 427,41	13 900,00	12 711,66	18 997,00	25 633,14
Valitsussektori võla teenindamine	32 099,00	30 601,80	29 550,00	29 801,71	35 550,00	28 357,42	34 304,00	32 249,64	32 658,00	30 491,98
Ülalnimetatata üldised valitsussektori kulud kokku										
Riigikaitse										
Avalik kord ja julgeolek	6 278,00	5 732,30	6 278,00	5 499,60	10 958,00	0,00	10 900,00	0,00	6 100,00	2 551,20
Politsei	958,00	957,98	958,00	0,00	958,00	0,00	900,00	0,00		
Päästeteenused										
Muu avalik kord ja julgeolek kokku	5 320,00	4 774,32	5 320,00	5 499,60	10 000,00	0,00	10 000,00	0,00	6 100,00	2 551,20
Majandus	579 212,00	551 620,64	675 496,00	715 884,32	1 174 895,00	1 113 996,74	514 708,00	490 521,14	559 417,00	543 985,90
Ettevõtluse arengu toetamine, stardiabi										
Põllumajandus	4 663,00	4 543,26	4 350,00	4 404,05	4 661,00	4 566,16	4 654,00	4 558,32	4 985,00	4 691,39

Lisa 1 järg

Tulu/kulu liik	Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus	
	Eelarve kas- sapõhine 2013	Täitmine kassapõhine 2013	Eelarve kas- sapõhine 2014	Täitmine kassapõhine 2014	Eelarve kassapõhine 2015	Täitmine kassapõhine 2015	Eelarve kassapõhine 2016	Täitmine kassapõhine 2016	Eelarve kassapõhine 2017	Täitmine kassapõhine 2017
Metsamajandus										
Kalandus ja jahindus										
Elektrienergia										
Muu energia- ja soojamajandus										
Maanteetransport (vallateede- ja tänavate korrashoid)	337 432,00	313 693,01	302 225,00	283 767,70	625 290,00	342 465,41	334 310,00	318 714,25	354 100,00	343 351,36
Ühistranspordi korraldus	18 000,00	17 673,29	18 000,00	17 915,65	18 000,00	17 959,11	18 000,00	17 444,14	18 000,00	18 290,94
Veetransport	15 000,00	15 000,00	18 000,00	18 000,46	27 000,00	17 454,68	23 000,00	22 988,94	25 000,00	26 474,30
Õhustransport										
Side	5 700,00	5 700,00	6 156,00	6 146,00	8 072,00	8 423,38	9 000,00	10 318,59	10 000,00	10 548,05
Kaubandus ja laondus										
Turism										
Üldmajanduslikud arendusprojektid	167 680,00	167 996,35	289 713,00	347 289,10	38 100,00	682 461,09	79 555,00	68 261,43	100 000,00	94 794,45
Muu majandus (sh.majanduse haldamine)	30 737,00	27 014,73	37 052,00	38 361,36	453 772,00	40 666,91	46 189,00	48 235,47	47 332,00	45 835,41
Ülalnimetatata majandus kokku										
Keskkonnakaitse	116 944,00	64 289,36	95 903,00	133 569,98	97 048,00	87 858,41	86 878,00	75 595,14	81 000,00	74 595,41
Jäätmekäitlus (prügivedu)	18 000,00	17 244,42	16 927,00	16 346,71	18 900,00	18 515,34	19 000,00	14 142,18	11 000,00	9 753,82
Heitveekäitlus										
Saaste vähendamine										

Lisa 1 järg

Tulu/kulu liik	Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus	
	Eelarve kassapõhine 2013	Täitmine kassapõhine 2013	Eelarve kassapõhine 2014	Täitmine kassapõhine 2014	Eelarve kassapõhine 2015	Täitmine kassapõhine 2015	Eelarve kassapõhine 2016	Täitmine kassapõhine 2016	Eelarve kassapõhine 2017	Täitmine kassapõhine 2017
Bioloogilise mitmekesisuse ja maastiku kaitse, haljastus	98 944,00	47 044,94	78 976,00	117 223,27	78 148,00	69 343,07	67 878,00	61 452,96	70 000,00	64 841,59
Ülalnimetamata keskkonnakaitse kulud kokku										
Elamu- ja kommunaalmajandus	110 353,00	100 590,44	217 471,00	215 447,44	246 381,00	160 966,55	255 524,00	114 139,38	285 476,00	174 482,03
Elamumajanduse arendamine	55 700,00	50 335,53	52 232,00	53 034,11	102 143,00	30 782,98	139 973,00	49 563,53	115 609,00	55 504,07
Kommunaalmajanduse arendamine										
Veevarustus	5 453,00	3 882,97	61 237,00	58 558,21	78 923,00	74 782,81	64 251,00	19 247,21	83 567,00	39 541,48
Tänavavalgustus	38 000,00	35 228,00	81 702,00	82 195,48	53 015,00	44 395,92	38 000,00	33 924,19	68 000,00	65 115,97
Muu elamu- ja kommunaalmajanduse tegevus	11 200,00	11 143,94	22 300,00	21 659,64	12 300,00	11 004,84	13 300,00	11 404,45	18 300,00	14 320,51
Ülalnimetamata elamu-ja kommunaalmajanduse kulud kokku										
Tervishoid	21 399,00	21 052,99	25 193,00	24 522,94	23 065,00	21 528,94	23 829,00	22 976,86	22 879,00	22 447,02
Farmaatsiatooted - apteegid										
Ambulatoorsed teenused (kiirabi)	21 399,00	21 052,99	25 193,00	24 522,94	23 065,00	21 528,94	23 829,00	22 976,86	22 879,00	22 447,02
Haiglateenused										
Avalikud tervishoiuteenused										
Muu tervishoid, sh. tervishoiu haldamine										
Ülalnimetamata tervishoiukulud kokku										

Lisa 1 järg

Tulu/kulu liik	Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus	
	Eelarve kas- sapõhine 2013	Täitmine kassapõhine 2013	Eelarve kas- sapõhine 2014	Täitmine kassapõhine 2014	Eelarve kassapõhine 2015	Täitmine kassapõhine 2015	Eelarve kassapõhine 2016	Täitmine kassapõhine 2016	Eelarve kassapõhine 2017	Täitmine kassapõhine 2017
Vaba aeg, kultuur ja religioon	325 081,00	321 395,60	388 168,00	419 441,69	420 775,00	405 634,67	478 147,00	451 047,54	1 077 425,00	1 023 654,88
Sport	47 674,00	47 845,31	59 233,00	56 149,30	67 399,00	65 475,16	71 058,00	71 807,49	79 081,00	85 710,54
Puhkepargid ja -baasid										
Laste muusika- ja kunstikoolid	21 500,00	21 116,06	21 900,00	23 809,97	27 800,00	30 262,17	30 500,00	30 031,12		
Laste huvialamajad ja keskused										
Noorsootöö ja noortekeskused	17 560,00	16 067,14	13 589,00	13 130,65	18 404,00	16 755,63	32 248,00	28 670,71	75 571,00	68 730,07
Täiskasvanute huvialaasutused										
Vaba aja üritused	7 335,00	6 060,45	5 890,00	5 374,97	15 845,00	14 401,12	16 200,00	7 942,13	74 590,00	51 778,83
Raamatukogud	84 452,00	84 319,44	92 774,00	90 573,57	101 807,00	96 501,56	99 035,00	93 614,94	110 354,00	99 560,32
Rahva- ja kultuurimajad	106 695,00	110 294,23	149 820,00	187 413,06	126 898,00	126 447,38	145 770,00	145 028,56	712 823,00	692 859,06
Muuseumid										
Teatrid										
Audiovisuaal, sh kinod										
Muusika (kontsertorganisatsioonid)										
Muinsuskaitse										
Kultuuriüritused	15 662,00	12 129,89	13 626,00	12 656,07	20 420,00	13 800,48	23 420,00	17 859,62		
Seltsitegevus	8 372,00	7 822,00	9 355,00	9 355,00	22 357,00	21 317,00	28 199,00	23 269,00		
Loomaaed										
Botaanikaaed										
Laululavad										
Ringhäälingu- ja kirjastamisteenu- sed	14 631,00	14 541,08	20 281,00	19 279,10	16 645,00	17 474,17	29 517,00	31 623,97	23 806,00	23 816,06

Lisa 1 järg

Tulu/kulu liik	Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus	
	Eelarve kassapõhine 2013	Täitmine kassapõhine 2013	Eelarve kassapõhine 2014	Täitmine kassapõhine 2014	Eelarve kassapõhine 2015	Täitmine kassapõhine 2015	Eelarve kassapõhine 2016	Täitmine kassapõhine 2016	Eelarve kassapõhine 2017	Täitmine kassapõhine 2017
Religiooni- ja muud ühiskonnateenused	1 200,00	1 200,00	1 700,00	1 700,00	3 200,00	3 200,00	2 200,00	1 200,00	1 200,00	1 200,00
Muu vaba aeg, kultuur, religioon, sh. haldus										
Ülalnimetatata vaba aja, kultuuri ja religiooni kulud kokku										
Haridus	1 876 421,30	1 828 278,81	2 129 211,00	2 077 559,30	2 527 063,00	2 421 505,72	2 606 639,00	2 563 630,05	3 182 122,00	2 938 943,44
Alusharidus (lasteaiad)	748 994,30	720 330,53	863 973,00	859 163,57	1 158 792,00	1 192 603,03	1 193 380,00	1 177 475,98	1 344 245,00	1 326 970,45
Üldhariduskoolid, sh LAK	996 300,00	980 662,66	1 099 862,00	1 055 171,06	1 194 140,00	1 065 133,07	1 234 106,00	1 195 675,76	1 593 537,00	1 358 506,22
Kutseõppeasutused										
Kolmanda taseme haridus - kõrgkoolid										
Taseme alusel mittemääratletav haridus										
Noorte huviharidus ja huvitegevus									36 000,00	36 330,24
Koolitransport	69 774,00	61 269,46	91 776,00	90 062,49	92 250,00	79 982,92	85 000,00	95 726,55	105 420,00	114 303,17
Koolitoit	58 141,00	62 804,16	69 827,00	70 159,18	77 646,00	80 552,70	91 153,00	91 979,76	102 920,00	102 833,36
Õomaja										
Muud hariduse abiteenused	3 212,00	3 212,00	3 773,00	3 003,00	4 235,00	3 234,00	3 000,00	2 772,00		
Muu haridus, sh. hariduse haldus										
Ülalnimetatata hariduse kulud kokku										

Lisa 1 järg

Tulu/kulu liik	Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus	
	Eelarve kas- sapõhine 2013	Täitmine kassapõhine 2013	Eelarve kas- sapõhine 2014	Täitmine kassapõhine 2014	Eelarve kassapõhine 2015	Täitmine kassapõhine 2015	Eelarve kassapõhine 2016	Täitmine kassapõhine 2016	Eelarve kassapõhine 2017	Täitmine kassapõhine 2017
Sotsiaalne kaitse	248 226,00	190 861,10	237 442,00	174 646,12	209 451,00	190 027,94	257 920,00	217 711,98	276 681,00	230 291,47
Haigete sotsiaalne kaitse										
Puuetega inimeste sotsiaalhoole- kande asutused										
Muu puuetega inimeste sotsiaalne kaitse	61 363,00	29 374,33	68 013,00	28 448,03	37 449,00	30 459,88	50 989,00	39 609,83	62 526,00	53 433,93
Eakate sotsiaalhoolekande asutu- sed	12 900,00	12 453,00	17 900,00	17 359,89	19 000,00	19 406,12	20 000,00	9 899,20	15 000,00	6 798,06
Muu eakate sotsiaalne kaitse	7 600,00	5 820,76	13 018,00	6 721,12	9 000,00	8 972,30	13 635,00	11 894,66	15 624,00	15 700,60
Toitjakaotanute sotsiaalne kaitse										
Laste ja noorte sotsiaalhoolekande asutused										
Muu perekondade ja laste sotsiaal- ne kaitse	76 047,00	64 656,26	71 263,00	65 537,81	71 147,00	69 891,10	84 923,00	87 477,42	86 410,00	84 156,37
Töötute sotsiaalne kaitse	640,00	0,00			1 280,00	640,00	1 000,00	500,00	1 270,00	1 270,00
Eluasemeteenused sotsiaalsetele riskirühmadele	640,00	0,00								
Riskirühmade sotsiaalhoolekande asutused	640,00	128,89			1 000,00	0,00	1 000,00	870,00		
Riiklik toimetulekutoetus	27 832,00	19 662,56	28 240,00	25 799,89	31 332,00	25 804,82	47 464,00	30 494,30	28 212,00	14 156,04
Muu sotsiaalsete riskirühmade kaitse	9 300,00	9 277,03	12 000,00	4 689,89	10 000,00	6 151,33	8 000,00	7 189,30	8 000,00	7 745,41
Muu sotsiaalne kaitse, sh. sotsiaal- se kaitse haldus	51 264,00	49 488,27	27 008,00	26 089,49	29 243,00	28 702,39	30 909,00	29 777,27	59 639,00	47 031,06
Ülalnimetatud sotsiaalse kaitse kulud kokku										

Lisa 1 järg

Tulu/kulu liik	Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus		Luunja Vallavalitsus	
	Eelarve kas-sapõhine 2013	Täitmine kassapõhine 2013	Eelarve kas-sapõhine 2014	Täitmine kassapõhine 2014	Eelarve kassapõhine 2015	Täitmine kassapõhine 2015	Eelarve kassapõhine 2016	Täitmine kassapõhine 2016	Eelarve kassapõhine 2017	Täitmine kassapõhine 2017
MUUD NÄITAJAD										
Aasta alguse seisuga										
Võlakohustused	466 797,33	466 797,33	574 530,00	574 530,00	481 314,10	481 314,10	1 175 015,10	1 175 015,10	1 052 728,36	1 052 728,36
sh sildfinantseering										
Likviidsed varad	547 477,49	547 477,49	563 137,57	563 137,57	16 577,25	16 577,25	1 589,21	1 589,21	20 739,13	20 739,13
Perioodi lõpu seisuga										
Võlakohustused	529 808,33	529 805,10	708 398,41	514 952,00	1 175 015,10	1 175 015,10	1 053 716,10	1 052 728,36	1 748 929,36	1 746 862,60
sh sildfinantseering										
Likviidsed varad	295 923,49	563 137,57	146 466,57	16 577,25	21 519,25	1 589,21	49 853,21	20 739,13	7 738,13	553 312,28

Lisa 2. Finantsvõimekuse radari juhend ja kriteeriumid. Allikas: Rahandusministeerium, Finantsvõimekuse radar

Näitaja	Valem	Näitaja kirjeldus ja seos RISKIJOO-NEGA	Andmeallikas
1. Lühiajaline maksevõime		Lühiajalise maksevõime näitajad kirjeldavad KOVi võimet tasuda lühiajalisi kohustusi tähtaegselt. Mida kaugemal on näitajad riskijoonest (väljaspool), seda suurem on oht, et KOVi võib tekkida raskusi lühiajaliste kohustuste täitmise-ga.	Andmed on KOVi 12 kuu tekkepõhised raamatupidamis-andmed, mis on riigiraha.fin.ee portaalis avalikustatud. Finants-termineid käsitletakse kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse tähenduses.
1.1 maksevõime tase	käibevara ÷ lühiajalised kohustused	Näitaja kirjeldab KOVi võimet katta võlausaldajate lühiajalised nõuded käibevaraga. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda madalam on KOVi võimekus lühiajalisi kohustusi täita.	riigiraha.fin.ee
1.2 vahetu maksevalmiduse kordaja	raha kassas ja pangakontodel ÷ lühiajalised kohustused	Näitaja kirjeldab, kui suure osa lühiajalistest kohustustest on KOV võimeline kohe tasuma. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda madalam on KOVi võimekus lühiajalisi kohustusi kohe täita.	riigiraha.fin.ee
2. Pikaajaline maksevõime		Pikaajalise maksevõime näitajad kirjeldavad nii pikaajalist maksevõimet kui ka võõrkapitali osatähtsust kogukapitalis. Mida kaugemal on näitajad riskijoonest (väljaspool), seda madalam on KOVi täiendava võõrkapitali kaasamise võimekus.	Andmed on KOVi 12 kuu tekkepõhised raamatupidamis-andmed, mis on riigiraha.fin.ee portaalis avalikustatud ja netovõlakoo-muse andmed, mis on Rahandusministeeriumi kodulehel avalikustatud. Finantstermi-neid käsitletakse kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse tähenduses.
2.1 netovõlakoo-muse osatähtsus ülemmäärast	((võlakohustused – likviidsed varad) ÷ põhitegevuse tulud) ÷ KOV individuaalne netovõlakoo-muse ülemmäär	Näitaja kirjeldab KOVi kasutamata võõrkapitali kaasamise potentsiaali. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda madalam on KOVi täiendava võõrkapitali kaasamise võimekus.	Tabel Rahandusministeeriumi kodulehel "KOV eelarvete tekkepõhine täitmine KOFS struktuuris"
2.2 intressikulude kattekor-daja	põhitegevuse tuleml ÷ intressikulu	Näitaja kirjeldab KOVi võimet tasuda põhitegevuse tulemi arvelt intressikulusid. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda madalam on KOVi täiendava võõrkapitali teenindamise võimekus.	riigiraha.fin.ee
2.3 netovõla suhe põhitegevuse tulemissse	(võlakohustused – likviidsed varad) ÷ (põhitegevuse tuleml – intressikulu)	Näitaja kirjeldab, mitme aasta jooksul on KOV võimeline tasuma enda võlakohustused, kui netovõlg väheneb graafikujärgselt ja põhitegevuse tuleml ning intressikulu jäävad konstantseks. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda madalam on KOVi täiendava võõrkapitali kaasamise võimekus.	Tabel Rahandusministeeriumi kodulehel "KOV eelarvete tekkepõhine täitmine KOFS struktuuris" ja riigiraha.fin.ee

Lisa 2 järg

3. Iseseisvus		Iseseisvus näitajad kirjeldavad sõltuvust välistest finantseerimisest. Mida kaugemal on näitajad riskijoonest (väljaspool), seda suurem on KOVi tulubaasi sõltuvus välistest rahastamisallikatest, mille puudumisel võimekus iseseisvalt hakkama saada võib sattuda ohtu.	<i>Andmed on KOVide 12 kuu tekkepõhised raamatupidamisandmed, mis on riigiraha.fin.ee portaalis avalikustatud ja tasandus- ja toetusfondi eraldiste andmed, mis on Rahandusministeeriumi kodulehel avalikustatud. Finantstermineid käsitletakse kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse tähenduses.</i>
3.1 mittesihotstarbeliste tulude osatähtsus põhitegevuse tuludest	(põhitegevuse tulud – saadud toetused (v.a tasandusfond ja väike- saarte toetus)) ÷ põhitegevuse tulud	Näitaja kirjeldab, kui suure osa moodustavad mittesihotstarbelised tulud põhitegevuse tuludest. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suurem on KOVi tulubaasi sõltuvus välistest rahastamisallikatest.	<i>Tabel Rahandusministeeriumi kodulehel "Tasandus- ja toetusfondi eraldiste jaotus 20XX" ja riigiraha.fin.ee</i>
3.2 omatulude suhe tegevuskuludesse	(sissetulekud – saadud toetused) ÷ tegevuskulud	Näitaja kirjeldab KOVi omatulude suhet tegevuskuludesse. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suurem on KOVi sõltuvus tegevuskulude rahastamisest välistest rahastamisallikatest.	<i>riigiraha.fin.ee</i>
3.3 omatuludest teostatud investeeringute osatähtsus koguinvesteeringutest	(investeeringukulud – põhivara soetuse toetus) ÷ investeeringukulud	Näitaja kirjeldab KOVi sõltuvust välistest rahastamisallikatest investeeringute ellu viimisel. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suuremal määral toetub KOVi taristu arendamine välistele rahastamisallikatele.	<i>riigiraha.fin.ee</i>
4. Paindlikkus		Paindlikkuse näitajad kirjeldavad võimet reageerida ootamatutele finantsolukordadele. Mida kaugemal on näitajad riskijoonest (väljaspool), seda vähem on KOVil võimekust, et reageerida ootamatutele finantsväljakutsetele.	<i>Andmed on KOVide 12 kuu tekkepõhised raamatupidamisandmed, mis on riigiraha.fin.ee portaalis avalikustatud ja tulumaksu andmed, mis on Maksu- ja Tolliametilt küsitud. Finantstermineid käsitletakse kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse tähenduses.</i>
4.1 juhtimiskulude suhe põhitegevuse tuludes	üldvalitsemise juhtimiskulud ÷ põhitegevuse tulud	Näitaja kirjeldab, kui suure osa moodustavad üldvalitsemise juhtimiskulud põhitegevuse tuludest. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda ebaefektiivsem on KOVi igapäevastöö korraldus.	<i>riigiraha.fin.ee</i>
4.2 likviidsete varade suhe põhitegevuse kuludes	likviidsed varad ÷ põhitegevuse kulud	Näitaja kirjeldab, kui suure osa põhitegevuse kuludest on KOV võimeline likviidsete varade arvelt katma. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suurem on oht, et põhitegevuse tulude ootamatul vähenemisel puudub KOVil likviidsus, et enda põhitegevuse kulusid reserveid arvelt katta.	<i>riigiraha.fin.ee</i>
4.3 põhitegevuse tulemi osatähtsus põhitegevuse tuludest	põhitegevuse tulemi ÷ põhitegevuse tulud	Näitaja kirjeldab KOVi omafinantseerimisvõimekust ning peegeldab võimet reageerida ootamatutele finantsväljakutsetele. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda nõrgem on KOVi positsioon omavahenditest investeeringuid teostada ja ootamatutes finantsolukordades iseseisvalt hakkama saada.	<i>riigiraha.fin.ee</i>

Lisa 2 järg

4.4 majandamiskulude suhe põhitegevuse tuludesse	majandamiskulud (v.a teenuste sisseostmise- ga seotud personaliku- lud) ÷ põhitegevuse tulud	Näitaja kirjeldab, kui suure osa moodustavad majandamiskulud põhitegevuse tuludest. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda jäigem on KOVi põhitegevuse kulude struktuur ning põhitegevuse tulude ootamatul vähenemisel võib tekkida raskusi põhitegevuse kulude kiireks vähendamiseks, et reageerida ootamatutele finants-olukordadele.	riigiraha.fin.ee
4.5 10-lt suurimalt tööand- jalt laekunud tulumaksu osatähtsus	10 suurimalt tööand- jalt laekunud tulumaks ÷ kogu laekunud tulumaks	Näitaja kirjeldab KOVi tulumaksu laekumise sõltuvust üksikute ettevõtjate tegevusest. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suurem osa KOVi maksumaksjatest saavad töötasu ühe tööandja käest, mis paneb tulubaasi suurde sõltuvusse üksikute tööandjate tegevusest.	Tabel Maksu- ja Tolliametilt
5. Jätkusuutlikkus		Jätkusuutlikkus näitajad kirjeldavad suutlik- kust pakkuda kvaliteetseid avalikke teenuseid nii praegu kui ka tulevikus. Mida kaugemal on näitajad riskijoonest (väljaspool), seda suurem on oht, et KOV on pikas perspektiivis finantsili- selt jätkusuutmatu.	Andmed on KOVide 12 kuu tekkepõhised raamatupidamis- andmed, mis on riigiraha.fin.ee portaalis avalikustatud ja füüsi- liste isikute väljamaksete ja maksumaksjate andmed ning riiklike üldnäitajate andmed, mis on Rahandusministeeriumi kodulehel avalikustatud. Fi- nansstermineid käsitletakse kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse tähen- duses.
5.1 põhitegevuse tulude reaaljuurdekasvu indeks	$((\text{põhitegevuse tulud}_n - \text{põhitegevuse tulud}_{n-1}) \div \text{põhitegevuse tulud}_{n-1}) \div (\text{kaalutud keskmine (THI+EHl+keskmise palga kasvu indeks)})$	Näitaja kirjeldab põhitegevuse tulude reaaluurde- kasvu. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda aeglasem on KOVi põhitegevuse tulude kasv võrreldes riiklike üldnäitajate kasvuga.	riigiraha.fin.ee ja tabel Rahan- dusministeeriumi kodulehel "Kohalike omavalitsuste ja riigi näitajate võrdlus 1996–2020"
5.2 KOVi valitsussektori töötajate osatähtsus KOVi maksumaksjatest	KOV-i (sh SA, MTÜ) valitsussektori töötaja- te arv ÷ maksumaksja- te arv	Näitaja kirjeldab KOVi valitsussektoris töötavate maksumaksjate osatähtsus KOVi maksumaksjatest. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda madalam on KOVi kui ettevõtluskeskkonna atraktiivsus ettevõtjate seas.	riigiraha.fin.ee
5.3 KOVi töötajate (v.a juhid) töötasu suhe KOVi elanike keskmisesse sissetu- lekusse	KOV-i töötajate (v.a juhid) töötasu ÷ (väl- jamaksed füüsilistele isikutele ÷ maksu- maksjate arv)	Näitaja kirjeldab KOVi kõigi töötajate (v.a juhid) sissetulekute suhet KOVi elanike keskmisesse sissetulekusse. Mida kaugemal on näitaja riskijoo- nest (väljaspool), seda suurem on tööjõukulude tõstmise surve eelarves ning madalam konkurent- sivõime tööturul kõrge kvalifikatsiooniga spetsia- liste värvata.	riigiraha.fin.ee ja tabel Rahan- dusministeeriumi kodulehel "VMS andmed 2002–2016"
5.4 põhitegevuse tulemi suhe materiaalse põhivara amortisatsioonikulusse	põhitegevuse tulemi ÷ materiaalse põhivara amortisatsioon	Näitaja kirjeldab KOVi omafinantseerimisvõime- kust olemasoleva materiaalse põhivara seisundi säilitamiseks. Mida kaugemal on näitaja riskijoo- nest (väljaspool), seda suurem on oht, et väliste rahastamisallikate puudumisel ei suuda KOV omavahenditest materiaalse põhivara asendusin- vesteeringuid teostada.	riigiraha.fin.ee

Lihtlitsents lõputöö salvestamiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ning juhendaja(te) kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Mina, _____,

(*autori nimi*)

sünniaeg _____,

1. annan Eesti Maaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda koostatud lõputöö

_____,

(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja(d) on _____,

(*juhendaja(te) nimi*)

1.1. salvestamiseks säilitamise eesmärgil,

1.2. digiarhiivi DSpace lisamiseks ja

1.3. veebikeskkonnas üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Lõputöö autor _____

(*allkiri*)

Tartu, _____

(*kuupäev*)

Juhendaja(te) kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Luban lõputöö kaitsmisele.

(*juhendaja nimi ja allkiri*)

(*kuupäev*)

(*juhendaja nimi ja allkiri*)

(*kuupäev*)